

Treball de fi de grau

Títol

Viure sense llar: travessia per la vida de Jaume Marsé

Autor/a

Laura Andrés Tallardà

Tutor/a

Santiago Ramentol Massana

Departament	Departament de Mitjans, Comunicació i Cultura
Grau	Periodisme
Tipus de TFG	Projecte
Data	02/06/2016

Full resum del TFG

Títol del Treball Fi de Grau:

Català:

Viure sense llar: travessia per la vida de Jaume Marsé

Castellà:

Vivir sin hogar: travesía por la vida de Jaume Marsé

Anglès:

Living without a home: a journey through the life of Jaume Marsé

Autor/a:

Laura Andrés Tallardà

Tutor/a:

Santiago Ramentol Massana

Curs:

2015/16

Grau:

Periodisme

Paraules clau (mínim 3)

Català:

persones sense llar, exclusió social, pobresa, periodisme

Castellà:

personas sin hogar, exclusión social, pobreza, periodismo

Anglès:

homeless people, social exclusion, poverty, journalism

Resum del Treball Fi de Grau (extensió màxima 100 paraules)

Català:

El sensellarisme constitueix el mirall d'una societat la conscienciació de la qual està molt lluny d'aquells que ho necessiten. L'objectiu d'aquest projecte és explicar la situació de les persones sense llar a través dels ulls i la vida de Jaume Marsé, un periodista que va haver de viure als carrers de Barcelona.

Castellà:

El sinhogarismo constituye el espejo de una sociedad cuya conciencia está muy lejos de aquellos que lo necesitan. El objetivo de este proyecto es explicar la situación de las personas sin hogar a través de los ojos y la vida de Jaume Marsé, un periodista que tuvo que vivir en las calles de Barcelona.

Anglès:

Homelessness constitutes the mirror of a society whose awareness is far away from those who need it. The aim of this project is to explain the situation of homeless people through the eyes and life of Jaume Marsé, a journalist who had to live in the streets of Barcelona.

“Let your love be the kindness to make a homeless person believe that a soul needs something more than just four walls and a ceiling.”

- Munia Khan

Agraïments

En aquest treball hi queda l'empremta de totes les persones que m'han dedicat el seu temps, que m'han inspirat i il·lusionat i que, d'alguna manera, han posat el seu gra de sorra a un projecte compartit.

Gràcies a Jaume Marsé, per obrir-me les portes de la seva habitació i de la seva vida. Per permetre'm convertir-me en la seva ombra, per fer-me viatjar en el temps, per ensenyar-me que no es pot viure d'ahir. Per no rendir-se quan no ja no li quedaven forces i per lluitar per allò que semblava inassolible. Per mostrar-me que sempre hi ha motius per somriure, tot i les circumstàncies difícils.

Gràcies a Santiago Ramentol, per acompanyar-me pacientment durant tot el camí, per evitar que caigués, per la infinitat de consells, per permetre'm l'entrada a un món que no és fàcil d'accedir, per estar sempre disposat a escoltar-me, llegir-me i ajudar-me.

Gràcies a José Martí Gómez, per tornar-me a fer creure en el Periodisme en majúscules i voler “desgastar les soles de les sabates”.

Gràcies a Jordi Évole, per donar veu als qui en ocasions no la tenen i per incitar-me a “guanyar batalles” periodístiques.

Gràcies a Miquel Julià i a Maria Pomés per mostrar-me la situació de les persones sense llar, per apropar-me a una realitat que m'era llunyana i desconeguda i per fer-ho d'una manera tan apassionada i apassionant.

Gràcies a Ana Fernández, per endinsar-me a través de la bibliografia en un terreny que em resultava incert: el periodisme social.

I per últim, gràcies a la meva família i als amics que m'han mostrat el seu suport incondicional, a banda de suportar-me a mi explicant les nombroses històries i anècdotes viscudes durant el treball. Gràcies per creure en mi un cop més.

ÍNDEX:

1. Introducció.....	4
2. Metodologia.....	5-8
2.1 Objecte d'estudi.....	5
2.2 Objectius.....	5-6
2.3 Mostra.....	6
2.4 Tècnica.....	7
2.5 Perfils.....	7-8
3. Persones sense llar.....	9-12
4. Periodisme Social.....	13-15
5. Reportatge d'estil literari.....	16-18
6. Conclusions.....	19-20
Bibliografia.....	21-22
Sota el Cel del Raval	
Pròleg.....	23-24
Pretèrit perfet.....	25-28
De tot a res.....	29-31
Al carrer no es viu, se sobreviu.....	32-35
Invisibles. Agredits.....	36-38
Salvavides.....	39-41
Encreuament de destins.....	42-43
L'ofici més bonic del món.....	44-47
“L'únic que existeix”.....	48-49
Annexos.....	50

1. Introducció

Aquest treball pretén ser una lupa que en petita mesura permeti ampliar el coneixement sobre la realitat de les persones sense llar. Una realitat que omple els carrers de ciutats del segle XXI defensores dels drets humans però que ha quedat diluïda, relegada a barris marginals i condemnada a l'oblit a nivell social. És precisament la *invisibilització* d'aquest col·lectiu la que m'empeny a utilitzar les paraules, que encara ara considero l'eina més poderosa per canviar el món, com a vehicle de conscienciació i transformació social.

El Jaume Marsé, un periodista que va viure durant mesos al carrer, és el rostre que dona vida a aquest reportatge, la seva raó de ser. La seva vida és només una del engranatge de tantes vides amb noms propis que el destí i la sort han convertit en anònimes. La seva història podria ser la teva, la meua, la del teu pare, la de la teua mare, la dels teus fills, la dels teus amics, la dels teus cosins i la de tants altres.

La tria del personatge respon a dos motius. El primer és la curiositat per conèixer les circumstàncies d'una persona que aparentment parteix d'unes característiques educatives i socials similars a les meves. El segon és la necessitat d'acabar amb els prejudicis i de fer una radiografia el màxim de polièdrica possible, plasmant que les persones sense llar sovint tenen estudis i no responen a la imatge estereotípica que en ocasions apunta el contrari.

José Martí Gómez, amb qui el Jaume Marsé va coincidir a *El Correo Catalán*, suposa el contrapunt. Una vida que ha estat l'antítesi de la del Jaume Marsé però una mirada del món i una visió sobre la decadència del periodisme que no estan tan allunyades. “La vida és un encreuament de camins”, en paraules de Martí Gómez, i els ha portat a indrets molts diferents quan partien d'un origen similar.

A banda del reportatge, la introducció del present treball pretén mostrar el rerefons teòric i sociològic que s'ha emprat en la seva elaboració. Entendre el *background* del tema resultava necessari i permetia fer una aproximació periodística que fos el més fidedigna i contextualitzada possible. Una anàlisi en profunditat de la situació de les persones sense llar, la importància del periodisme social i el reportatge com a gènere constitueixen els bastions teòrics que reforcen la recerca i permeten que la totalitat del treball no s'enfonsi.

2. Metodologia

La planificació de la metodologia emprada en l'elaboració d'aquest treball ha estat el primer pas d'una llarg camí. El mètode suposa un element capital en la consecució final dels objectius marcats.

2.1.Objecte d'estudi

L'objecte d'estudi és la situació de les persones sense llar. El tema s'aborda des d'un nivell més general a través del marc teòric presentant la situació global i des d'un nivell més específic, a través del cas particular d'una persona que ha viscut al carrer. El cas de Jaume Marsé es pot extrapolar a persones que passen per aquesta mateixa situació, evitant el reduccionisme i la generalització.

2.2. Objectius

El meu Treball de Fi de Grau té com a objectiu final l'elaboració d'un reportatge d'estil literari, que permeti posar en relleu els coneixements adquirits al llarg de tot el grau: contacte amb les fonts, plasmar la informació de manera objectiva, jerarquització del contingut i incorporació d'elements estilístics que n'amenitzin la lectura. Es tracta d'un reportatge d'estil literari, però aquest fet no implica cap mena d'artifici ni de distorsió respecte els fets reals. Intenta presentar-se el contingut amb riquesa lingüística, però també amb precisió i exactitud. La riquesa no pretén adornar la realitat, sinó emmirallar-la i presentar-la tal i com és. Els objectius del projecte són els següents:

1) Fer una petita biografia que permeti dibuixar amb paraules la vida de Jaume Marsé, especialment el temps que va passar al carrer i la seva lluita per sortir-ne. Entendre les circumstàncies personals que van provocar que durant un temps acabés vivint a un banc del Raval.

2) Contextualitzar aquesta informació, consultant fonts que, d'alguna manera, han tingut un paper rellevant. El fet que el Jaume hagi trencat el contacte amb la majoria dels seus familiars limitava molt les possibles fonts a consultar.

3) Evidenciar que aquesta situació no sempre depèn del rerefons econòmic o social i que qualsevol persona, independentment del seu patrimoni, professió, estudis, estat civil, etcètera. pot acabar vivint al carrer.

4) Fer un paral·lelisme entre Jaume Marsé i José Martí Gómez, entenent la seva visió del Periodisme i permetent establir les similituds i diferències en la seva manera de veure i viure aquesta professió.

5) Dotar el reportatge d'un marc teòric fonamentat per tal de poder entendre el fenomen de les persones sense llar i posteriorment transmetre'l de la manera més contextualitzada possible.

2.3 Mostra

El contingut del reportatge s'ha basat en la realització d'entrevistes a diferents persones, prèviament dissenyades en funció de la finalitat que perseguissin. El plantejament a l'hora de triar les fonts va ser potser la part més complicada. El fet que el protagonista del reportatge, Jaume Marsé, hagi trencat gairebé amb tots els lligams de la seva vida anterior, reduïa les possibilitats de consulta de fonts. Parlar amb membres de la seva família, amb qui ja no té contacte, resultava excessivament intrusiu i de difícil accés. Parlar amb algú amb qui coincidís al carrer tampoc va ser possible perquè no va fer amistat amb ningú quan vivia al carrer. Finalment, a banda del propi Jaume Marsé, les fonts van ser Miquel Julià, educador social i el voluntari d'Arrels que el va trobar quan vivia al carrer, i José Martí Gómez, que va coincidir amb ell quan tots dos treballaven a *El Correo Catalán*.

A nivell teòric, s'ha realitzat una recerca bibliogràfica, basada en la lectura de diversos llibres especialitzats i d'una anàlisi en profunditat que pugui posteriorment reflectir la síntesi de temes força amplis i complexes. A banda de la bibliografia, que té el major pes del marc teòric, també s'han realitzat entrevistes per tal de complementar-la. Vaig consultar amb Maria Pomés, cap de comunicació d'Arrels per anar una mica més enllà de les dades i entendre les històries que s'hi amaguen darrera. Per tal de conèixer la situació de les persones sense llar d'una manera més directa i resoldre dubtes, vaig assistir a la *Fundació Arrels* i participar a una xerrada informativa.

S'ha consultat a periodistes d'àmplia experiència com José Martí Gómez i Jordi Évole perquè puguin aportar la seva visió personal i obtenir així una mirada global que permeti angles diversos. Resulta interessant conèixer quina és la seva visió sobre el tractament periodístic de temes com l'exclusió social.

2.4 Tècnica

Les entrevistes s'han realitzat a través de la tècnica qualitativa d'entrevista semi estructurada. Aquesta entrevista permet disposar d'un guió enfocat a uns objectius prèviament delimitats, però sense tancar la possibilitat de plantejar noves preguntes sorgides a través de les respostes. En el cas del Jaume Marsé i de José Martí Gómez es tracta, a més a més, d'entrevista en profunditat. L'observació va ser participant en tots els casos, però també va haver una part d'observació no participant en el cas de Jaume Marsé i José Martí Gómez. A banda de fer servir el mètode qualitatiu, en certa mesura també s'ha emprat en mètode quantitatiu, a través de l'anàlisi de xifres i percentatges apareguts en enquestes sobre *sensellarisme* i a l'últim informe de l' Instituto Nacional de Estadística de 2012 sobre les persones sense llar.

2.5 Perfils

- **Jaume Marsé.** Realització de diverses entrevistes. Després de passar moltes hores amb ell, podria dir-se que d'alguna manera em vaig convertir en la 'seva ombra' per entendre la seva manera d'actuar, de pensar, de ser, de fer, de sentir... Vaig intentar submergir-me en els seus pensaments per tal bussejar en la història de la seva vida i contemplar-ne els màxims racons possibles. Al principi feia preguntes més genèriques i no gaire compromeses per tal de guanyar-me la seva confiança. Qualsevol detall podia esdevenir crucial, de manera que vaig considerar les converses una mena de 'carrera de fons', en què les respostes molt llargues no eren una manca de concisió. En algunes ocasions, va tenir contradiccions que vaig detectar i tractar d'esclarir. Per exemple, en un primer moment em va comentar que els seus germans s'havien desentès totalment d'ell i per això va acabar al carrer, però finalment, a una entrevista posterior, va reconèixer que li havien ofert la possibilitat d'anar a un centre de desintoxicació. També em va dir que aproximava que fa set o huit anys que va deixar de viure al carrer. Però el Miquel Julià, el voluntari que el va trobar, va buscar als arxius la data exacte en què el van trobar i em va confirmar que el Jaume va deixar el carrer el setembre de 2003 i per tant, la informació que ell m'havia proporcionat era molt inexacta.

- **José Martí Gómez.** A banda del seu record del Jaume, m'interessava la seva percepció sobre temes d'exclusió social i sobretot la visió de l'ofici del periodisme per fer un paral·lelisme entre les opinions de tots dos. La lectura de la seva biografia, *El Oficio Más Hermoso del Mundo*, a banda d'entrevistes i d'altres articles sobre pobresa i persones sense llar que ha escrit, van suposar la documentació prèvia. A l'hora de presentar l'entrevista, em va interessar també fer una radiografia de la seva llar i del seu despatx, com un mètode que, d'alguna manera, permet donar pistes sobre la seva personalitat.
- **Miquel Julià.** L'educador social que va trobar el Jaume em va semblar important perquè podia donar les claus del moment en què el van trobar i de la seva reinserció social, en un context del qual el Jaume no té gaires records. A més, em va proporcionar informació específica sobre les causes que porten algú a dormir al carrer, sobre quins són els *handicaps* que han d'afrontar aquestes persones, i sobre el paper d'Arrels en intentar ajudar sense que aquesta ajuda sigui una imposició.
- **Jordi Évole.** Per la seva experiència periodística, pel ressò mediàtic i pel seu paper en seva denúncia de les injustícies, m'interessava la seva visió sobre el tractament als mitjans dels problemes d'exclusió social i el paper del periodisme de denúncia, tot i les pressions polítiques i econòmiques.
- **Maria Pomés.** Volia conèixer la informació de la vessant més 'humana' que pogués complementar la informació de la recerca bibliogràfica. El tracte dels voluntaris i educadors cap a les persones sense llar, quines dificultats es troben, què es pot fer per ajudar, etcètera. van ser els principals focus de discussió i anàlisi.

3. Persones sense llar

Les persones sense llar constitueixen un mirall de la indignitat social i política, de la despreocupació pels altres en un context en què veure el melic d'un mateix impedeix de veure un panorama global. O impedeix sentir que aquest problema implica una responsabilitat que recau sobre la totalitat de la societat. Aquesta és una de les formes més brutals de pobresa. Una pobresa que, en ocasions, té com a bressol ciutats benestants i riques, que són incapaces de garantir el dret a l'habitatge dels qui les habiten.

Tal i com apunten Cabrera, Rubio i Blasco, aquesta realitat no és nova, sinó que s'ha perllongat al llarg d'èpoques, sistemes polítics, socials i culturals:

“Poques realitats humanes són tan velles i tan noves, tan conegudes i ignorades, tan pròximes i alhora tan llunyanes com la pobresa severa i miserable dels qui no tenen ni tan sols un lloc per aixoplugar-se. Utilitzant els termes amb què s'hi va referir l' historiador i activista contra la pobresa Bronislaw Geremek, mort fa poc, els pobres sense llar són una mena d'estirp de Caïm que de manera misteriosa i interminable es perllonga al llarg de les èpoques i els sistemes polítics i culturals més diversos”. (Cabrera, Rubio i Blasco, 2008).

Dragana Avramov, ex coordinadora de l'Entitat Europea *Observatory on Homelessness*, definia les persones sense llar com “totes les persones que no poden accedir o conservar un allotjament adequat, adaptat a la seva situació personal, permanent i que proporcioni un marc estable de convivència, sigui per raons econòmiques o altres barreres socials, sigui perquè presenten dificultats personals per dur una vida autònoma.” (Avramov, 1995)

La definició de les persones sense llar, a banda d'evidenciar la situació de les persones que viuen al carrer, també encabeix aquelles persones que es troben en allotjaments precaris que no tenen unes condicions que garanteixin una vida digna. El *sensellarisme* tampoc no constitueix avui un problema estretament vinculat a la manca de feina perquè hi ha persones que treballen i, tot i així, no tenen suficients ingressos que els garanteixin un habitatge digne. S'estableixen així dues definicions del terme: *sensellarisme* literal o restringit i *sensellarisme* extens.

“Dins d’aquest enfocament situacional, les definicions oscil·len entre la perspectiva més estricta que considera les 'personas sin hogar'(PSH) només en referència a la manca de un domicili(*sensellarisme* literal o restringit), fins a aquella altra que abasta no només la manca de llar sinó totes aquelles situacions en què les persones afectades viuen en allotjaments que no reuneixen unes condicions mínimes per a un adequat desenvolupament humà i social(*sensellarisme* extens) i que, consegüentment, poden desembocar en la manca literal d’un lloc on viure. “ (Cabrera i Rubio, 2008).

L’opinió pública acostuma a vincular el *sensellarisme* i l’exclusió social derivada amb el fet de viure principalment al carrer. En canvi, aquesta noció és errònia i reduccionista ja que el *sensellarisme* comporta també la precarietat residencial, sense necessitat de signes visibles que, com en el cas de les persones que viuen al carrer, es mostra tan sols amb la seva presència. Cabrera i Rubio apunten que la complexitat en l’anàlisi del *sensellarisme* extens i les dificultats a l’hora d’identificar-lo provoquen que les estadístiques acostumin a plasmar únicament dades sobre les persones amb manca de llar que viuen al carrer o a centres d’acollida. No s’evidencien les persones que viuen en allotjaments precaris o en situació de vulnerabilitat en el tema de l’habitatge, creant una radiografia del fenomen que no resulta prou acurada.

Les causes desencadenants de la pèrdua de llar són diverses i en la majoria de casos, tot i tenir un component econòmic, responen a l’acumulació de problemes personals i a l’enfonsament psicològic: "Si bé, en principi, les principals causes d’aparició i manteniment de la situació de SH semblen ser econòmiques, altres factors tals com ruptures de les relacions familiars, pèrdua de xarxes socials, malalties o problemes de salut mental(inclòs l’abús d’alcohol i drogues), semblen desenvolupar també un important paper com a desencadenants o mantenidors del fenomen".(Milburn i d’Ercole, 1991; Daly, 1993).

L’enquesta més recent sobre persones sense llar publicada l’any 2012 per l’Institut Nacional de Estadística(INE) apunta que la pèrdua de llar estava atribuïda a la pèrdua de feina en un 45,0% dels casos, a la impossibilitat de pagar aquest allotjament en un 26,0% i a la separació de la parella en un 20,9%. Segons aquesta mateixa enquesta, l’any 2012 la població sense llar atesa a centres assistencials d’allotjament i restauració va ser de 22.938 persones.

Com exposa Zygmunt Bauman, les fronteres de l'exclusió social són avui altament permeables, mòbils i fluides. En una societat líquida com la nostra, no existeix un 'perfil' de persones sense llar, no hi ha un patró preestablert. Es dibuixa un panorama cada vegada més divers i heterogeni, conformat per universitaris, persones immigrants, d'edats diverses... Pel que fa al nivell d'estudis, i segons l'enquesta prèviament esmentada publicada per l' Instituto Nacional de Estadística, el 60,3% de persones sense llar ha assolit un nivell d'educació secundària, el 22,2% estudis primaris o inferiors i l'11,8% estudis superiors. Només el 5,7% de persones es declara sense estudis.

Aquestes xifres desmenteixen la visió estereotipada que apunta que les persones sense llar no tenen estudis. Existeix també el prejudici que presenta totes les persones sense llar alcoholitzades o amb problemes psíquics, quan les estadístiques evidencien que només una part respon a aquesta característica: "*Les raons individuals*, tradicionalment, han servit per a explicar les causes per les que una persona pot trobar-se sense llar(problemes d'alcoholisme, toxicomanies, salut mental...). Així, podem trobar que alguns dels estudis més significatius al nostre país, senyalen, per exemple, taxes d'alcoholisme entre les PSH del 23% al 48,4% i de trastorns psicològics o psiquiàtrics importants, que se situarien entre el 20% i el 52%. En tot cas, sent percentatges importants, estan lluny de ser una cosa que afecti a totes les PSH, tal i com acostuma a creure's des d'una visió estereotipada del problema."(Cabrera i Rubio, 2008)

Segons Mignione, l'exclusió social també parteix d'una dimensió espacial, que consolida la pobresa actual com a fenomen fonamentalment urbà. "Les explicacions d'aquest fenomen que Mingione destaca com a més importants són: que les transformacions econòmiques i demogràfiques són més radicals a les ciutats i aporten contínuament noves formes de vulnerabilitat, que les formes de solidaritat comunitària i les xarxes de suport són més dèbils(bàsicament a causa d'una major inestabilitat, heterogeneïtat i anonimat); que hi ha un major cost de vida, que hi ha majors dificultats d'empresar estratègies d'auto abastiment i auto ajuda, i per tant, que en elles, la manca de recursos econòmics es transformen en major mesura en una falta de béns i serveis necessaris". (Matulic, 2010)

Les dones són minoria al carrer, la seva presència se situa al voltant del 20% segons les últimes dades de l'Instituto Nacional de Estadística(INE), fet que es deu a una major predisposició a demanar ajuda i a no trencar amb els lligams familiars i socials. Tot i així, les dones que estan al carrer pateixen pitjors condicions que els homes. Segons el mateix estudi de l'INE, al 40% de les dones sense llar les han agredit, el 60% han patit robatoris i el 24% ha estat víctima d'abusos sexuals. L'informe *La situación de las personas sin hogar en Barcelona* de la Xarxa d'Atenció a Persones Sense Llar evidencia que per aquest motiu, les dones al carrer eviten zones com parcs i jardins foscos i tenen més predisposició a anar en grup.

Les solucions a aquesta realitat passen per una major conscienciació social i implicació dels poders polítics, amb propostes que inclouen lloguer social subvencionat de forma pública. En la majoria de casos, les persones que viuen al carrer ja estan molt *cronificades* i són difícils de convèncer per anar a centres d'acollida. Hi ha iniciatives que s'estan començant a aplicar a Barcelona, com és el cas de *Housing First* sorgida a Estats Units, amb un 85% d'èxit, que consisteix en què les persones sense llar passen directament del carrer al pis.

El més important és fer que aquestes persones recuperin la dignitat i autonomia i aquest procés acostuma a ser lent, basat en la confiança. Maria Pomés, periodista de la Fundació Arrels exposa: “El paper més important d'Arrels és l'acompanyament. L'important no és que intentis tirar d'aquestes persones, sinó que et posis al costat i segueixis el seu ritme per ajudar-les”.

4. Periodisme Social

Alicia Cytrynblum proposa la següent definició a *Periodismo Social: una nueva disciplina*: "Sintetitzant, el periodisme social és un periodisme que assumeix el seu paper com a protagonista dels processos socials i reflexiona sobre la seva responsabilitat en els mateixos. El seu objectiu principal és que la comunicació serveixi per generar un millor diàleg entre els diferents actors de la societat. L'estratègia per aconseguir-ho és jerarquitzar l'eix social als mitjans de comunicació i explorar la seva articulació en l'agenda diària amb els temes econòmics i polítics." (Cytrynblum, 2004).

En una línia similar es manifesta el llibre d'estil de l'agència de notícies *Servimedia*, que fa servir el terme de periodisme social per identificar "una sensibilitat especial dels qui s'enfronten cada dia a l'elaboració de notícies i tenen com a màxima la defensa de valors socials en totes les àrees de la vida social." (Belda, Maillo i Prieto, 2006). Els autors mantenen que aquest periodisme "ha de fugir del qualificatiu de periodisme amable", ja que, segons afirmen, es tracta més ben dit del contrari, "de fixar un eix social d'actuació, sobre el qual fer rotar tota l'actualitat vingui d'on vingui: de sectors, polítics, econòmics, socials, culturals, etc."

La manca de fonts i bibliografia sobre el periodisme social evidencia la poca recerca al respecte i la *invisibilització* a la que d'alguna manera s'ha sotmès a nivell acadèmic. Una *invisibilització* que s'ha produït també en altres àmbits, especialment en el passat: "Allò 'social' no té bona premsa. Són relegats a les columnes dels diaris i els periodistes que estan a càrrec tradicionalment són col·locats a la part inferior de la jerarquia periodística. Allò social és, com apunta l'anàlisi d'Alain Supiot, un dels pocs autors que han abordat l'estudi d'aquesta categoria a la premsa, un tema de 'gamma baixa' i els periodistes socials serien, com ha assenyalat un entrevistat a principis d'aquesta investigació, de mal gust." (Lévêque, 2000).

Lévêque vincula el naixement del periodisme social amb la tradició obrera, amb l'acció dels sindicats i amb un periodisme ideològic que tenia com a objectiu la defensa de la classe treballadora. "La gènesi del grup de periodistes socials està àmpliament marcada per les propietats dels membres fundadors i dels primers adherents del *Syndicat général des journalistes professionnels*. Les informacions biogràfiques recollides sobre aquesta població mostren el seu ancorament amb el món obrer. Els primers periodistes socials es revelen així propers a organitzacions que reivindiquen la defensa dels

interessos dels obrers i es caracteritzen sobretot per trajectòries que els predisposen a aquest compromís" (Lévêque, 2000).

La marginació del periodisme social i del seu paper de denúncia podria ser una metàfora de la marginació dels temes socials que aquest periodisme aspira a cristal·litzar, i en ocasions a denunciar, a través de paraules i imatges. De la mateixa manera que les realitats socials incòmodes són difuminades o fins i tot esborrades del paisatge, també els periodistes i mitjans que haurien de ser els altaveus d'aquestes problemàtiques han estat sovint silenciats. Silenciats sobretot pel poder polític i econòmic, però també silenciats per la pròpia professió, que en el passat ha relegat aquests periodistes a un paper secundari. Així doncs, històricament s'ha produït una doble *invisibilització*, que comença amb la indiferència als carrers, seguida de la *estigmatització* dels periodistes socials a les redaccions i la poca presència dels temes socials als mitjans.

En els darrers temps hi ha una conscienciació cada vegada major sobre la necessitat d'evidenciar una realitat social complexa, que encabeix situacions i problemàtiques diverses. Tot allò social està guanyant terreny als mitjans de comunicació. "Ja fa força temps que els continguts dels mitjans van començar a reduir les informacions convencionals de política o seguiment institucional i incrementar els relats basats en històries d'*interès social* o *humà*. Ja a 1998 un estudi sobre 6.000 articles de premsa elaborat pel Project for Excellence in Journalism de la Universitat de Columbia (*El País*, 5-05-1998) va constatar que, des de 1977 a 1997(és a dir, vint anys), les notícies pures i dures(política, administració, anàlisi i història) van baixar del 32% al 25% mentre que les relacionades amb famosos, qualitat de vida, seguretat ciutadana i interès humà van passar del 15 al 43%." (Gallego i Luengo, 2014).

Jordi Évole, periodista amb experiència en el camp de denúncia de les injustícies a través dels mitjans, considera que s'ha recuperat l'esperit crític i que aquest fet permet una milloria del periodisme social: "Crec que el periodisme social està millor ara que fa uns anys. Crec que la reacció social que hi ha hagut en molts aspectes, la recuperació de l'esperit crític i el fet de tornar-nos a enrecordar d'aquells que més ho necessiten. Que és una cosa que si no ha passat massivament sí que ha passat en alguns sectors de la societat i l'esperit solidari s'ha multiplicat en els últims anys i això crec que ha possibilitat que temes socials tinguin més presència als mitjans que no pas fa uns anys. Ara, el camí encara per recórrer és molt llarg."

Tot i així, Évole considera que el periodisme fuig de temes com la pobresa i l'exclusió social: "Fugim de la pobresa, no la volem ensenyar i crec que ens fem un flac favor com a periodistes i com a ciutadans perquè aquesta és una realitat molt incomoda, sobretot quan veiem a gent que ha tingut una vida com la nostra i que per una casualitat, per una mala sort, per un encadenar situacions delicades han acabat al carrer. Ens costa molt posar el focus on s'hauria de tenir sempre posat, que és en els més febles, amb els que pitjor ho passen."

Els riscos del periodisme social són els derivats de la societat de l'espectacle, amb la frivolització i el morbo per sobre de l'objectivitat i el rigor, anteposant l'audiència i el lideratge a un contingut de qualitat. Casos com las "Niñas de Alcàsser" el 1992 o el cas de la desaparició de Marta del Castillo el 2009 en són exemples prototípics.

Segons el llibre d'estil de *Servimedia*, a l'hora d'analitzar a aquest temes des dels Mitjans de Comunicació(en concret el *sensellarisme*, que és el focus d'atenció d'aquesta recerca), és preferible no fer servir el terme 'sense sostre' i fer servir persona sense llar, evitant termes despectius com captaires, indigents i vagabunds. Resulta imprescindible no fer judicis de valor sobre una forma de vida que, en ocasions, no és lliurement triada, sinó imposada per les circumstàncies. A més, s'especifica també que no haurien de fer-se servir sigles per referir-se a persones. "El que no ens sembla adient, i és pràctica que es va estenent, és l'ús periodístic de PSH, sigles de 'personas sin hogar', a l'estil francès de SDF, 'sansdomicilie-fixe'(sense domicili fix). Arribarà un moment en què ens trobarem davant un titular tan rocambolesc com aquest: "Troben 207 PSH resguardats sota carpes de PVC. Perquè a més, es corre el risc d'identificar en el futur també d'aquesta manera als PCD('personas con discapacidad'), EDC('enfermos de cáncer') o PTB('personas de talla baja')." (Belda, Maillo i Prieto, 2006)

5. Reportatge d'estil literari

El reportatge suposa la peça periodística sovint més potent per explicar històries i plasmar el món a través de les paraules. Un món que el periodista ha hagut de respirar i sentir prèviament per poder-lo desgranar amb els màxims detalls. José Martí Gómez, considerat un dels millors reporters espanyols, defineix així el reportatge: “El gènere rei del periodisme. El que et permet viure moltes vides a través de les experiències que et van relatant les persones amb les qui parles, els paisatges que recorres, els silencis que perceps com a música de fons a les històries a les que dones forma a mode de trencaclosques.” (Martí, 2016).

Segons la definició d'Albert Chillón, la importància del reportatge li ha valgut el lloc privilegiat de la cultura periodística. És el més gènere més complex i aquell que fa servir unes tècniques de composició i estil més elaborades: “El reportatge ocupa en la cultura periodística contemporània un lloc anàleg al que té la novel·la en la cultura literària. Gràcies a la seva diversitat de manifestacions, a les múltiples funcions comunicatives que exerceix i a la versatilitat temàtica, compositiva i estilística que li és inherent, el reportatge és, amb diferència, el més flexible, el més complex i també- com la novel·la- el més camaleònic dels gèneres periodístics. Per comparació, els altres gèneres- la crònica, l'entrevista, la informació, l'article de fons- apareixen com a parents pobres: exerceixen funcions importants, per bé que força delimitades, i empenen tècniques de composició i estil relativament rudimentàries.” (Chillón, 1994)

Seguint una base teòrica més estricta, el reportatge rep la següent definició: “Podria ser, doncs, definit el reportatge com el relat periodístic essencialment informatiu, lliure en quant al tema, objectiu en quant al mode i redactat preferentment en estil directe, en el qual es dóna compte d'un fet o succés d'interès actual o humà; o també; una narració informativa, de vol més o menys literari, concebuda i realitzada segons la personalitat de l'escriptor periodista.” (Martín, 1987)

La documentació històrica i les biografies modernes sovint són plasmades amb un estil literari, que atrapa el lector i el trasllada als llocs dels fets. Els colors, la vivesa i les descripcions permeten impregnar els reportatges d'un estil personal, deixar-hi l'empremta de qui escriu i a l'hora captar l'atenció de qui llegeix. Resulta necessari realitzar una clara diferenciació entre periodisme i literatura, perquè l'embolcall no pot de cap manera substituir ni esbiaixar l'essència ni el fet.

Els orígens en què la línia divisòria entre escriptura de ficció i no ficció va començar a difuminar-se es troben, sobretot, a partir dels anys seixanta. “A partir, sobretot, dels anys seixanta, la divisió tradicional entre escriptura de ficció i escriptura de no ficció ha estat qüestionada des de fronts diversos de l’activitat literària i cultural. Prosistes com Truman Capote, Norman Mailer, Leonardo Sciascia, Christa Wolf, Günter Wallraff, Eduardo Galeano i Ryszard Kapuscinski; dramaturgs com Rolf Hochhuth, Bernard Marie Koltès i Peter Weiss; historiadors com Jan Myrdal, Carlo Ginzburg i Ronald Fraser; i sociòlegs i antropòlegs com Oscar Lewis, Studs Terkel i Miquel Barnet han produït obres caracteritzades per la combinació deliberada del verisme documental amb els procediments d’escriptura de la literatura de no ficció. “(Chillón, 1994).

Els anys setanta, alguns periodistes construïen reportatges amb elements novel·lístics, rendint una mena d’homenatge a la novel·la. Una novel·la que seguia sent el gènere literari per excel·lència i al qual molts periodistes anhelaven dedicar-se algun dia. Es gestava així el *Nou Periodisme*. Somiaven escriure novel·les i al final, allò que mai havien somiat va fer-se realitat: el que escrivien com a periodistes va aconseguir destronar la novel·la com a màxim exponent literari. Tom Wolfe ho exposa així:

“Aquest descobriment, modest al principi, humil, de fet respectuós, podríem dir, consistiria a fer possible un periodisme que... es llegís igual que una novel·la. *Igual* que una novel·la, a veure si vostès m’entenen. Era la més sincera formula d’homenatge a La Novel·la i a aquells gegants, els novel·listes, sens dubte. Ni tan sols els periodistes que es van aventurar primer en aquesta direcció dubtaven per un moment que l’escriptor era l’artista sobirà en literatura, ara i sempre. Tot quant demanaven era el privilegi de revestir la seva mateixa roba cerimonial...fins el dia que s’armessin de valor, es mudessin a la cabanya i ho intentessin de debò...Eren somniadors, és cert, però no van somniar mai una cosa. Ni per un moment van endevinar la ironia que s’aproximava. Ni per un moment van endevinar que la tasca que durien a terme en els propers deu anys, com a periodistes, anava a destronar a la novel·la com a màxim exponent literari.” (Wolfe, 1976).

En el reportatge d'estil literari ja no importa només la dada, la peça d'informació, sinó també l'escena, que permeti la màxima immersió possible, tant del periodista com del lector. El reporter ha de passar el temps necessari per entendre la persona, guanyar-se la seva confiança, viatjar als indrets més recòndits del seu passat i del seu present. La dificultat radica en fer preguntes que en ocasions poden resultar compromeses. "El problema inicial radica sempre en prendre contacte amb complets desconeguts, posar-se en les seves vides d'alguna manera, fer preguntes a les que no tinguis dret natural d'esperar resposta, pretendre veure coses que tu no tens per què veure, etcètera." (Wolfe, 1976)

6. Conclusions i valoració final

El *sensellarisme* és el mirall del sistema social i polític en què vivim. Un mirall que mostra la vergonya de la indiferència i un sistema que deixa desemparats els qui més el necessiten. Ciutats que prediquen lluitar contra la pobresa, però que als seus carrers hi abandonen ànimes que converteixen en anònimes. Tot i que per a algunes persones el fet de viure al carrer constitueix una elecció i no en una imposició, no hi ha prous recursos ni esforços que garanteixin que tothom pugui tenir un habitatge i una vida digna.

Les causes del *sensellarisme* són diverses i normalment inclouen una acumulació de problemes: econòmics, pèrdua de feina, separacions i ruptures familiars, etcètera. Els especialistes comparen el procés de desvinculació de les persones sense llar amb les cordes que amarren els vaixells: cada feina, parella, familiar o amiatat que es perd és una corda que es desfà i que incrementa les possibilitats que se'n trenqui una altra i que aquella persona s'enfonsi, com un vaixell a la deriva.

Els carrers de Barcelona i d'altres indrets del món s'omplen de persones *invisibilitzades*, transformades en fantasmes pels seus propis conciutadans. O, en el pitjor dels casos, transformades en el dard de burles i d'agressions. Els prejudicis dibuixen un imaginari col·lectiu de persones sense llar allunyat de la realitat. Persones vagues que no volen treballar, persones alcohòliques, persones incíviques... configuren els estereotips de gran part de la societat. Tot i que el fet d'estar al carrer acaba abocant a l'alcohol en molts casos, no es pot generalitzar. Les taxes d'alcoholisme de les persones sense llar es troben entre el 23% al 48,4%.

Contràriament al que s'acostuma a pensar, les persones sense llar sovint tenen estudis i només un 5.7% es declara sense estudis. Les dones són minoria, al voltant del 20%, per la major capacitat de no trencar amb els vincles i de demanar ajuda. Les ciutats són també un nucli amb presència més important de *sensellarisme*, per unes transformacions econòmiques i demogràfiques més radicals, que propicien noves formes de vulnerabilitat i perquè la solidaritat comunitària és més dèbil.

En aquest context, resulten necessàries una major conscienciació social i una educació en valors que permetin un canvi de mentalitat progressiu i que comencin també a les escoles, on es troben els ciutadans del futur: els nens. Històricament, el periodisme social ha quedat relegat a un paper secundari, de la mateixa manera que problemes com la pobresa i l'exclusió social eren pràcticament esborrats de l'agenda política i de les preocupacions d'una part substancial de la població. Però el punt de mira polític i social està canviant, com en certa mesura ho demostra el fet que Ada Colau, portaveu de la *Plataforma d'Afectats per la Hipoteca* fins maig de 2014 i una de les fundadores, sigui avui alcaldessa de Barcelona.

Tot i així, encara queda molt camí per recórrer i els mitjans de comunicació han ser un dels portaveus que permetin guanyar aquesta lluita a través de les paraules. El periodisme social en particular i els mitjans de comunicació en general tenen un paper de denúncia per acabar amb les injustícies i amb els estereotips, de no generalitzar i de tractar amb el màxim rigor i respecte aquests casos.

El cas de Jaume Marsé ha estat la història que, d'alguna manera, ha permès viure també la vida de moltes persones que el destí i la sort han abocat al carrer. El cas del Jaume permet il·lustrar que les condicions socioeconòmiques no són determinants a l'hora d'establir que algú acabi vivint al carrer. Els seus ulls i la seva mirada ens descobreixen el dia a dia d'algú que passa de tenir-ho tot a no tenir res i que, finalment, es recupera de la caiguda. La frase tòpica “a mi mai em passarà” és una trampa, tothom pot acabar al carrer, tant se val on hagi nascut i viscut abans.

Bibliografia

AVRAMOV, D. (1995) Homelessness in the European Union: Social and Legal Context of Housing Exclusion in the 1990s. Fourth Research Report of the European Observatory on Homelessness. edn. Bruselas: FEANTSA.

BAUMAN, Zigmund(2000). *Modernidad líquida*. Argentina: Fondo de Cultura económica.

BELDA, L. Miguel i Juan Emilio Maillo y José María Prieto Ampudia. *Periodismo Social. El compromiso de la información*. (2007). Madrid: Servimedia.

CABRERA, Pedro J. i Mª José Rubio (2008) “Las personas sin hogar, hoy”. Madrid: Revista del Ministerio de Trabajo e Inmigración, nº 75, pp 51-74.

CABRERA, Pedro J. *Qui dorm al carrer? Una investigació social i ciutadana sobre les persones sense sostre*. (2008). Barcelona: Obra Social de la Caixa de Catalunya.

CASTEL, Robert (1997) *La metamorfosis de la cuestión social. Una crónica del asalariado*. Buenos Aires: Paidós.

CHILLÓN, Albert. *La Literatura dels Fets: els nous periodismes i l'art del reportatge*(1994). Barcelona: Llibres de l'índex.

CYTRYNBUM, Alicia. *Periodismo social: una nueva disciplina* (2004) Buenos Aires: Ediciones La Crujía.

GALLEGO, Juana y María Luengo. *Periodismo Social* (2014). Madrid: Síntesis.

GÓMEZ, Martí. *El Oficio Más Hermoso del Mundo*(2016). Madrid: Clave Intelectual.

HOWE, David (1997). *La teoría del vínculo afectivo para la práctica del trabajo social*. Barcelona: Paidós

INE. *Encuesta a las personas sin hogar*(2012).

LÉVÊQUE, Sandrine. *Les journalistes sociaux. Histoire et sociologie d'une spécialité journalistique*(2000). Rennes: presses universitaires de Rennes.

MARTÍN, Gonzalo(1973). *Géneros periodísticos: reportaje, crónica y artículo(análisis diferencial)*. Madrid: Paraninfo.

MATULIC, M. Virginia. *Nuevos perfiles de personas sin hogar en la ciudad de Barcelona: un reto pendiente de los servicios sociales de proximidad*(2010). Documentos de Trabajo Social(47).

MILBURN, N. i d'Ercole A. (1991). Homeless Women: Moving Toward a Comprehensive Model. *American Psychologist*, 46(11), 1161-1169.

MIGNIONE, Enzo (1994). *Las sociedades fragmentadas. Una sociología de la vida económica más allá del paradigma del mercado*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Seguridad Social.

SHILS, Edward. *La sociedad de masas y su cultura*(1969). Industria cultural y sociedad de masas. Caracas: Monte Ávila.

WOLFE, Tom. *El Nuevo Periodismo*.(1976). Traducción de José Luís Guarner. Editorial Anagrama: Barcelona.

Fonts Online:

GONZÁLEZ, Enric. *Martí Gómez y Enric González o el oficio de ser periodista*.
<http://www.jotdown.es/2011/11/jose-marti-gomez-creo-en-el-off-the-record-cuando-es-muy-personal-aun-hay-un-punto-de-decencia/> Última consulta: 10 de març de 2016.

GOULET Vicent et PONET Philippe. « Journalistes et sociologues », *Questions de communication* [en línia], 16 | 2009. Última consulta: 25 de maig de 2016.

MARTÍ, José. *La nueva pobreza*. Huffington Post. 2012
http://www.huffingtonpost.es/jose-marti-gomez/la-nueva-pobreza_b_1667436.html
Última consulta: 12 de març de 2016.

Fundació Arrels. <http://www.arrelsfundacio.org/es/> Última consulta: 23 de maig de 2016

SOTA EL CEL DEL RAVAL

Pròleg

El cel del Raval va ser durant uns mesos el sostre del periodista Jaume Marsé, que al principi combinava amb una pensió. La fusta d'un banc atrotinat de la Rambla del Raval suposava el seu únic matalàs. La seva llar imposada era l'antítesi d'una de convencional: uns escassos metres sense parets ni sostre que ni tan sols li pertanyien l'abocaven a un infern aparentment sense fi i el deixaven desemparat sota el cel del Raval. Un cel que, en ocasions ennuvolat i en ocasions ple d'estels, semblava estar a punt de caure-li a sobre amb tot el seu pes.

Una dècada més tard, l'habitació 302 de la Residència Barcelona a Fabra i Puig, és la seva llar. Les cortines taronges i els rajos de sol es converteixen en el mosaic dels seus dies. El cor li impedeix tornar a la que va ser la seva llar durant gairebé un any. Ja fa temps que sap que han d'operar-lo del cor però nega amb resignació quan li pregunto si sap quan l'operaran.

Només pot anar fins a la cantonada del carrer de la residència, comprar revistes de mots encreuats o diaris a principis de mes perquè després ja no li queden diners. Cobra una petita pensió com a jubilat pels anys que va cotitzar, amb la que paga una part de l'estada a la residència. La resta, la subvenciona la Generalitat.

Sobre la taula de la seva habitació, s'hi troben les pàgines descolorides de *El Viejo y el Mar*, *Neu*, *La Piedra Lunar* i *La Iliada*, els reductes del seu temple de paraules. Un temple de paraules que l'ha acompanyat des dels vint anys, quan va començar a estudiar Periodisme.

Jaume Marsé va convertir-se en estudiant de Periodisme en circumstàncies accidentals. Es va matricular a Medicina a la Facultat de Medicina de l'Hospital Clínic, on va estudiar-hi només un curs. Eren els últims temps del franquisme i el buscava la policia perquè era membre del PSUC. Hi havia molts estudiants de medicina contraris al règim i la policia tenia pistes que podia trobar-lo allà. Va ser aleshores quan va abandonar la Facultat de Medicina per passar a estudiar a l'Escola Oficial de Periodistes de Les Rambles. Aquesta 'fugida' va ser en realitat una troballa, que el duria a descobrir la vocació de tota una vida: el Periodisme. Va canviar el bisturí pel bolígraf i va passar de voler fer radiografies d'ossos a fer radiografies socials.

L'empremta del Jaume Marsé quedarà gravada per sempre a través de les seves paraules a *El Correo Catalán*, al *Diari de Barcelona*, a *Teleexpres* i al *Diari de Mallorca*, on va treballar durant la *mili*. La seva història quedarà gravada a les retines dels espectadors de El Convidat de TV3, dels lectors de El Periódico i del *Diari Ara* i a les oïdes dels oients de cadena SER.

Totes les experiències que el Jaume va tenir al carrer dibuixen la motxilla de la seva existència. Creu que de la seva vida, que sempre ha penjat d'un fil, se'n podria escriure un llibre. Diu que hauria de ser una novel·la com les d'Agatha Christie, amb un final palpitant que encara avui desconeix.

El que sí que sap és el principi, i de vegades encara el persegueix el fantasma de l'ahir. En ocasions, el pes de la memòria s'entossudeix a recordar-li el temps que va passar sota el cel del Raval inundant la seva petita habitació de fosc tot i que els rajos de sol entren pel finestral de la Residència Barcelona. Però en aquesta ocasió, són les meves preguntes per desgranar els racons més recondits de la seva vida les que ens permeten viatjar en el temps i el fan recordar els cops del passat, uns cops que en lloc de fer-lo fràgil creu que l'han fet fort.

Pretèrit perfet

El Jaume va ser un nen feliç, no va tenir cap mancança econòmica ni emotiva. Els seus pares tenien una casa al costat de la plaça Mendi i posteriorment a la travessera de Dalt. El seu pare era el cap de Publicitat de *El Correo Catalán* i tenia una habitació que el Jaume em descriu com a enorme gesticulant amb les mans, en què el seu pare hi guardava els llibres: la seva biblioteca. També tenien una casa a Vallbona.

Al Jaume se li escapa el somriure quan recorda la seva infància. Creu que la infància és el temps en què els pares han de fer tot allò possible perquè un nen sigui feliç. En el seu cas ho van aconseguir i encara avui els està agraït. Li ve a la ment la il·lusió amb què vivia les festes de Nadal, la il·lusió amb que anaven a buscar les coses noves del pessebre cada any, el joc que tenien amb la família i que consistia en què els reis del pessebre avançaven una mica cada dia, primer amb camell i després a peu. Li ve a la ment trobar-se la seva habitació plena de joguines el matí de reis, jugar amb els “fuertes del Oeste” que rebia, posar els regals amb els seus pares per als germans petits quan ja sabia qui eren els reis. I tot i així, seguir vivint-ho amb la mateixa il·lusió.

Però la il·lusió constant va començar a esvair-se i la incertesa pel demà i les hormones van ocupar els seus dies. L'atracció amb *loopings* que és la vida en el seu màxim exponent. Durant l'adolescència el Jaume es preguntava si era una persona normal i l'obsessionava no saber què passaria en el futur. L'època dels somnis utòpics, de somiar amb els ulls oberts, però també d'haver de tancar-los per fugir dels malsons. Van començar els dubtes, les inquietuds, els problemes, les inseguretats. Unes inseguretats que ell troba necessàries: “L'adolescència és època d'inseguretats, que són totalment necessàries. Si es tingués seguretat en tot sempre, mai no es donaria un pas endavant. Precisament, tot allò que s'ha inventat en la història de la humanitat ha sortit del dubte, del no saber que és això, i què es pot fer.”

La seva joventut va estar impregnada de moments tant bons com dolents. Se li il·lumina la cara quan em diu que a l'escola estava a l'equip de bàsquet i quan sortien anaven a prendre la *cerveseta*. Cap als disset o divuit anys, va conèixer un grup de gent que anava cada setmana amb els germans Botey al Camp de la Bota, a jugar amb els nens d'allà, uns nens acostumats a no tenir infància. En Francesc Botey, que suposadament hi anava a ensenyar classes de religió, deia que aquells nens no

necessitaven classes de religió, sinó que necessitaven jugar perquè a aquell barri no es podia jugar.

El Jaume, ja de ben jove, va ser conscient de les sacsejades i els cops que, de vegades, pot comportar una vida que no sempre és de color rosa, sinó que és gris i té matisos. El rostre se li endureix mentre m'explica que als anys seixanta encara afusellaven gent al Camp de la Bota, que veia com per tot arreu arribaven camionetes de la Guardia Civil i dels *grisos*, que treien gent a hòsties de porra i els pujaven amb els cotxes. El Camp de la Bota era depriment, a aquell barri els pisos oficials eren pitjor que les *xavoles* i ni l'Estat ni ningú feia res per evitar-ho. Es pregunta com podien viure així nens de deu o dotze anys, veient tanta misèria o com s'enduïen els seus germans. I respon amb amargura que sí, que vivien així.

El seu esperit reivindicatiu el va dur a participar a diverses manifestacions contra el règim, especialment el 1969, quan Espanya estava en estat d'excepció. Els *grisos* mai no el van enxampar a cap, corria més que ells. Contempla la crossa i diu: "ara sí que no podria, amb aquesta crossa...". En la majoria de manifestacions, simplement entrava a bars on coneixia els amos i es prenia una cervesa mentre aparentava normalitat. Diu que sort que no el van agafar, perquè en aquells temps podien tenir-te a la *Model* durant sis o set mesos sense ordre judicial i sense acusar-te de res.

Va afiliar-se al PSUC, fet que el duria a abandonar la Facultat de Medicina perquè el buscava la policia. Un temps més tard, es va apuntar a l'antiga Escola Oficial de Periodisme de Les Rambles perquè aleshores encara no existia la Facultat de Periodisme. Té un bon record del temps que va ser estudiant de periodisme. El lloc li resultava molt agradable pels ex companys. Ja treballava a *El Correo Catalán* però es volia treure el títol. Van passar per l'Escola, a la mateixa època que ell, periodistes com el Màrius Carol, el Fermín Boccas, el Santiago Ramentol, l'Elena Alie, que va estar a *La Vanguardia*, Armando Matías Guiu, que ja era força gran però necessitava el títol.

Recorda amb especial aprecí professors com el Manuel del Arco. Es riu mentre m'explica que quan arribava final de mes, com havia cobrat, convidava tots els alumnes a esmorzar i els deia que es deixessin de cafès amb llet i que demanessin entrepans de pernil. En aquella època, era un dels periodistes més coneguts d'Espanya perquè tenia la seva columna diària a *La Vanguardia*, el *Mano a Mano* de Manuel del Arco, que cada dia entrevistava algú. Considera que Manuel del Arco potser era qui millor els

ensenyava perquè els donava la paraula, feia que anessin a cobrir històries i després els feia plantejar-se què havien fet malament. “Aleshores donava la seva classe i era el que potser ensenyava més a l’Escola de Periodisme perquè era un que deia: —No os voy a pegar ningún rollo. Aquí vosotros sois lo que aprendéis, pues vosotros sois los que vais a hablar. A ver, en tal sitio hay un hogar para matrimonios ancianos. La dirección es esta. Ya he hablado yo y os dejarán entrar. Hablad con ellos, que os expliquen su vida.— I aleshores tu, hi anaves i l’endemà et presentaves amb un escrit i li llegies i ell aleshores et deia: — Hombre, está bien pero cuando te ha dicho esto, ¿Por qué no le has preguntado esto?”

M’explica que a la *mili*, a Menorca, al principi les va passar “putes”. Es despertava a “primeríssima” hora i havia de desfil·lar, fer gimnàstica, rentar, fregar els plats... Però després el van obligar a ser cabo d’infanteria perquè estudiava una carrera universitària i ja no podia tocar una escombria, ni un pic ni una pala.

Va compaginar la *mili* amb la feina com a periodista per les nits a el *Diari de Menorca*. El problema era que arribava al quartell a les quatre o a les cinc i s’havia de llevar a les set o a les vuit, així que algunes nits només dormia un parell d’hores. Al cap de tres o quatre mesos ho va deixar perquè ja no ho aguantava. El director del diari li va dir que escrivia molt bé, però que li agradava massa beure.

La seva trajectòria a diaris el va fer estar a *El Correo Catalán*, a *El Diari de Barcelona*, a la secció d’Esports on va fer les pràctiques de l’Escola Oficial de Periodistes amb l’Àlex Botín, a *Teleexpres* i després va tornar a *El Correo Catalán*. També va treballar a l’empresa publicitària de Víctor Sagí. Em diu amb ironia que tots els mitjans en què ha treballat, han acabat tancat.

A banda de treballar com a periodista, també va treballar algunes èpoques com a relacions públiques perquè el seu pare era el cap de Publicitat de *El Correo Catalán*. Coneixia a quantitat de gent i es va adonar de la diferència que hi ha en el cas dels famosos a la vida real i quan apareixen als mitjans de comunicació. El Joan Capri a la televisió era molt graciós, però a la realitat era molt antipàtic i misogin. La Mary Santpere al natural encara era més graciosa que a la televisió. La Mary Santpere li va explicar a en Jaume que quan li van presentar l’Armando Manzanero ell li arribava per sota de la “mamella”.

El Pepe Martín, que feia el conde de Montecristo, el recorda *chulito* i anava “en plan guaperas”. Estava tot l’any moreno, perquè anava a prendre el sol a la piscina fins i tot a l’hivern. Un dia, va anar amb el Pepe Martín a *El Corte Inglés*, que hi havia un concurs de pintura, i hi havia també una escola de monges. Les nenes de l’escola van començar a dir: “Madre, madre. Es el conde Montecristo”. Les monges van agafar a les nenes per marxar i Pepe Martín es va acostar i va dir: “Déjelas estar madre, que sólo mirando no pecan”.

Els seus contactes no només van ser una conseqüència de la seva feina com a relacions públiques, sinó també de la seva vinculació amb el periodisme. Coneixia en Joaquim Maria Puyal, que defineix com “molt bon xaval”, i a Rafa Manzanero. Sovint quedaven davant de *Ràdio Barcelona* i després anaven a jugar a la bolera i a prendre alguna cosa.

Li pregunto quins han estat els moments més feliços de la seva vida i, per a la meua sorpresa, em contesta que tots. Tot i les circumstàncies difícils, m’explica que en cada moment de la seva vida ha intentat ser feliç. Quan intenta pensar sobre la felicitat, li ve el cap una dona d’ulls verds, l’Amparo, la mare del seu fill Guillem. Recorda anar amb ella a Sant Feliu de Guíxols cada cap de setmana, a l’estiu i a l’hivern, anar al mercat, a pescar i fer-se un sopar amb les durades que pescaven, banyar-se a les cales, estirar-se a la sorra totalment nus, fer l’amor sota el sol.

De tot a res

El Correo Catalán, *Teleexpres*, el *Diari de Barcelona*, els passejos per Sant Feliu de Guíxols, la pesca, els dinars, els somriures, l'Amparo, el Guillem. Tot es va desfer sota un mar d'alcohol i el Jaume va passar de tenir-ho tot a no tenir res. Havia passat de ser periodista, algú que escoltava i era escoltat a ser pràcticament invisible. No només li havia estat arrabassat el seu lloc al món sinó que tot el seu món, que havia trigat tants anys a construir, havia quedat reduït a cendres. No en quedava res, ni tan sols l'esperança utòpica de fer marxa enrere i tornar a viure en present un passat que ja no existia.

L'alcoholisme, com en molts casos, va ser el motiu principal de que acabés al carrer. Ja feia un temps que ho havia deixat amb la mare del seu fill, l'Amparo, i que vivien separats. Ell sempre havia tingut tendència a l'alcohol i deixar-ho amb l'Amparo va ser un dels detonants que comencés a beure més, perquè d'alguna manera ella el frenava. Les coses van començar a anar malament entre ells, en part per l'alcohol. Era un cercle viciós i al final el seu vici amb l'alcohol va arrasar amb tota la resta, fins i tot les seves expectatives d'una vida millor.

El Jaume m'explica que mentre estava bé la família aguantava, però arriba un moment en què la dona et diu "o l'alcohol o jo". La resposta li sembla elemental per a tothom menys per a un alcohòlic. En deixar-ho, se sentia sol i bevia perquè vivia d'una manera que no volia, cada vegada tenia menys diners i un cartró de vi aleshores valia cinquanta cèntims i li treia el fred, la gana i la pena. Baralles amb la família, pèrdua de feina... acaben de configurar el trencaclosques.

Em diu que si el seu pare hagués viscut ell no hagués acabat mai anant al carrer, i que abans hagués anat el seu pare amb ell al carrer. Però que en el cas dels germans és diferent, i que sovint se'l treien de sobre amb excuses barates, amb "mala llet" o posant-li a la mà cinc euros i dient-li: "Té, però no m'emprenyis més". Intentava mantenir la relació mínima amb els seus germans quan estava al carrer perquè en alguns casos excepcionals li donaven diners o li pagaven la pensió. L'últim cop que el seu germà el va trucar va ser per preguntar-li quant cobrava de la jubilació, perquè tots dos havien treballat a l'empresa publicitària de Víctor Sagí i volia tenir una idea aproximada de quant cobraria. Des d'aquella trucada, no n'ha tornat a saber res.

Tot i així, els seus germans van oferir-li d'anar a un centre de desintoxicació i al principi va accedir. Va estar-hi ingressat un temps però finalment ho va deixar. No va curar-se, va marxar d'allà sense beure, però poc més tard bevia tant o més que abans. Fins i tot ara creu que aquests centres de desintoxicació no serveixen per a res, que són un seguit de conferències i que prohibeixen totalment l'alcohol sense anar a l'arrel del problema. I que precisament aquest control i aquesta exageració acaben sent contraproductius. "Estàs una temporada allà, et fan cinquanta conferències i quan surts encara... Jo vaig estar-hi en un i quan surts la majoria en uns mesos tornen a estar mamats i encara més. Jo em pregunto: per què aquesta exageració? Ni una gota d'alcohol. Aquest control?"

Quan el Jaume es va quedar a l'atur cobrava un PIRMI (renta mínima d'inserció), que calcula que aleshores es trobava al voltant de 250 euros al mes. Amb aquests diners i havent perdut els vincles que impediien que caigués, li era impossible arribar a fi de mes. Era un problema econòmic, però sobretot, com en la majoria d'aquests casos, emocional. Els tràmits burocràtics aleshores eren més lents i difícils de solucionar, però el Jaume no entén perquè aleshores no tenia dret a demanar absolutament res més enllà del PIRMI, quan ja havia cotitzat i ara està cobrant una jubilació.

Sempre havia viscut a una casa, fins i tot havia llogat un apartament a Sant Feliu de Guíxols durant anys a la que anava a l'estiu i durant els caps de setmana de la resta de l'any, però va acabar malvivint a una pensió. El problema era que la pensió valia el mateix que el PIRMI, és a dir, que si dormia a la pensió no podia menjar. I si menjava no es podia pagar la pensió. Anava passant a principi del mes. Una setmana de pensió i menjava, després un temps fora de la pensió, intentava seguir menjant i arribava un moment que no tenia ni pensió ni menjar. El cercle viciós va anar creixent alhora que les forces per seguir lluitant disminuïen.

La major part del temps el Jaume va estar intermitentment entre la pensió i el carrer, passant alguns dies a cada lloc, sense acabar de viure del tot enlloc, sentint-se orfe de pàtria i de llar. Era un nòmada del segle XXI, el nòmada de la pobresa de començar a un lloc a principi de mes sabent que en molts casos no acabaria el mes sota un sostre, sinó sota el cel del Raval. A la pensió un dia li van dir: "O pagues, o te'n vas al carrer". I se'n va anar al carrer.

Al carrer, “totalment despulat de tot”, només va passar unes dues setmanes, perquè poc més tard el van trobar els voluntaris de la Fundació Arrels i li van proporcionar les eines, tant emocionals com materials, per poder recuperar la seva autonomia i construir una nova llar.

Com en el cas del Jaume, la teoria de la majoria de persones sense llar és la de les cordes que amarren els vaixells, fetes de molts fils. Amb cada nova derrota, es van desprenent de les cordes: els vincles, els amics, la família, la feina. Cada corda trencada suposa més possibilitats que se’n trenqui una altra, creant un efecte dominó del qual és molt difícil recuperar-se. I al final, quan ja s’han trencat totes les cordes i no queda res ni ningú que la pugui salvar, la persona és un vaixell a la deriva que s’enfonsa al mar. Un naufrag que, a banda d’haver perdut la llar, ha perdut la confiança i en ocasions l’esperança de tornar a recuperar una vida. Però sempre hi haurà illes, com la Fundació Arrels en el cas del Jaume, que donaran aixopluc als qui el necessiten.

Al carrer no es viu, se sobreviu

El Jaume recorda que alguns dies dormir el carrer era fins i tot agradable però d'altres era gairebé insuportable. En ocasions, el pes de la memòria se li clavava amb més intensitat que la fusta d'aquell banc atrotinat. El cartró de vi, pel mateix preu que una barra de pa, li permetia evadir-se i fugir d'aquell banc per uns instants. L'alcohol, que tanta infelicitat li havia portat, era aleshores l'únic que irònicament tenyia la seva solitud d'una felicitat postissa i efimera.

Li recordo l'entrevista que li va fer l'Albert Om a *El Convidat*, en què el Jaume deia que l'alcohol et pot portar al carrer però que el que és segur és que el carrer et portarà a l'alcohol. Assenteix i exposa amargament: "L'alcohol et treu la gana, et treu el fred, et treu la depressió, t'anima i tot per un euro. Un cartró de vi. Què hi ha per un euro que et serveixi per això? Si dius és que tinc gana. Tens gana? Per un euro et compraràs una barra de pa. Però què li posaràs dins? Allò que li posis dins et valdrà un parell o tres d'euros. Aleshores et compres una barra de pa i què? Amb això t'has gastat l'euro? I t'acabes la barra de pa i dius: tinc gana. En canvi, et compres un cartró de vi per un euro, te'l prens i: ai, mira, ara no tinc gana. D'aquí a una hora tindrè gana però ara no. I et prens el cartró de vi i a més et puja la moral, t'anima. Què pots trobar per un euro que et tregui la gana, que t'animi i que et faci no pensar lo merda que ets i la merda de vida que portes? No hi ha res."

El Jaume creu que quant més perds en quedar-te al carrer més dolorós és, i que com tot a la vida, pujar és fàcil perquè quan puges mai no et fas mal però si caus sí te'n fas i la caiguda pot ser monumental. Creu que potser seria millor néixer el carrer perquè l'únic que pot fer aquella persona és pujar i que quan aconsegueix alguna cosa, per petita que sigui, és feliç. Si no s'ha tingut mai res, no es pot anhelar un temps millor, no es pot recordar una vida de luxe i comoditat, no es pot viure d'escenes que et recordin qui eres ahir i et mostrin qui ets avui.

Recorda entrar a restaurants de luxe, que el tractessin de senyor, agafar la carta i saber exactament què demanar i quins vins acompanyar amb cada plat. Recorda que l'amo del restaurant sortís a saludar-lo i li digues els plats del dia mentre ell es decidia per *xuletons* argentins, *palmitos* i crema catalana. I un temps més tard, en lloc de decidir el plat del dia l'únic que podia fer era remenar a les escombraries per si algun nen hi havia deixat restes d'algun entrepà.

Les escoles a l'hora de la sortida suposen el millor mercat per a les persones sense llar, aquell en què el caprici dels qui ho tenen tot i més omple la boca dels qui no tenen res. El Jaume anava cap a les set de la tarda al voltant dels col·legis, quan les mares anaven a buscar els nens. I els nens, quan les seves mares no miraven, llençaven l'entrepà dient que era una merda perquè la mortadella no els agradava. Era aleshores quan el Jaume remenava com podia dins les papereres per trobar el trofeu embolicat en plata, encara que a ell, com a aquells nens i adolescents, també li semblés una merda. Però com no tenia una altra cosa preferia menjar merda.

Temps enrere, també ell, com aquells nens, va deprecier menjar pronunciant en veu alta que era una merda. A un cocktail en què assistia representant el seu pare com a relacions públiques de *El Correo Catalán*, li va semblar molt cínic que havent-hi whisky i gambes van posar-hi croquetes de salmó en lloc de croquetes de pernil, perquè era divendres i suposadament aquell dia, arran d'una idea cristiana, no es podia menjar carn perquè els pobres no hi tenien accés als divendres. No va poder estar d'indignar-se per haver de substituir les croquetes de pernil per les de salmó, i aleshores li va semblar un sacrifici enorme: “*Macagun dena*, quin sacrifici, quin sacrifici. Hòstia tu”, sense saber que un dia el pobre que no tindria accés a la carn, a les croquetes de pernil ni tampoc a les de salmó seria ell. I no només els divendres.

Durant un temps va estar anant a un menjador al Paral·lel, en què li donaven una targeta, anava al migdia i li donaven un parell de plats. Però per la nit havia de buscar-se la vida. A vegades, anava a forns de pa a l'hora que tancaven i com no podien guardar el que sobrava pel dia següent, per cinquanta cèntims potser li donàvem tres croissants i un parell d'ensaimades. El Jaume m'explica que cinquanta cèntims eren molt fàcils d'aconseguir. Es posava a la porta d'una església a la nit amb la mà oberta i cinquanta cèntims queien en una estona.

Les portes de les esglésies eren una mena de lloc privilegiat, reservat en alguns casos als qui vivien d'això i als qui no volien deixar el carrer. Persones que vivien del carrer i pel carrer i que l'havien convertit en la seva llar. Exercien el seu poder als llocs privilegiats i tenien el control absolut de tot. Era quasi una mena de màfia, de monopoli. Si algú altre anava a demanar diners a l'església concorreguda un diumenge al matí el feien fora perquè era el seu territori. És gent, que el Jaume creu que ja s'ha fet a la idea

de que viurà sempre al carrer, gent que s'ha d'adaptar i montar-s'ho bé per viure al carrer.

El carrer pot esdevenir una selva en què es no es lluita per viure una vida digna sinó per sobreviure. Una selva en què tot està permès i en què la justícia no existeix, ni tan sols a mitges. Ell mai es va plantejar la vida al carrer com a opció, sempre pensava que estava al carrer de manera temporal i desitjava deixar d'estar-ho la setmana següent. I si no era la següent, l'altra. Ho veia com trencar-se una cama, però sabia que al cap d'un mes potser tornaria a caminar.

Els dies que pluvia buscava un portal o una obra, un pis en construcció o similar per posar-s'hi a sota i no mullar-se. Normalment, portava una manta a sobre i s'embolicava amb la manta. La manta el cobria de l'aigua però no de les agressions que va patir alguns cops.

Al carrer va aprendre que es pot aguantar absolutament tot, va fer el que pensava que mai faria i pensar el que mai pensava que pensaria. Considera que la necessitat és el que fa gaudir després, i que potser es gaudeix més quan no es té res i s'aconsegueix una petita cosa que quan es té tot i no es valora res.

Rememora detalls que podrien semblar insignificants però que en aquells moments de desesperació el van fer gaudir. Una nit que va ploure i quan va parar de ploure va poder anar a un bar, assecat-se una mica i dormir estirat. Un "bocata" de pernil mossegat que algun nen va llençar. Un croissant ressec després d'un dia sense menjar que va gaudir més que un croissant amb un suís a una granja del carrer Petritxol. Precisament, perquè li faltava.

Va haver moments en què va voler deixar de viure. S'havia plantejat tirar-se al metro en més d'una ocasió. Havia fins i tot elaborat una estratègia planificada, no era fruit d'un impuls irracional. Hi havia anat i havia pensat que es podia posar al principi de l'andana, que és quan el metro ve amb velocitat encara i podia destrossar-lo amb més facilitat i rapidesa, perquè al final de l'andana ja va parat i només hagués xocat amb els rails. "Quan entra ràpid: ara em tiro aquí, m'arrastra tota l'andana i amb cosa d'un parell o tres de segons tot se n'ha anat a la merda. Ho havia arribat a pensar més d'una vegada i havia estat més d'una vegada a l'andana del metro pensant: ho faig o no ho faig? Però

sempre pensava: bueno, deixem-ho per demà, igual aquesta nit trobo algo que m'animi, algun al·licient”.

Al final, va pensar que tirar-se al metro sempre podria fer-ho l'endemà. De moment passava cada dia “a veure què tal”. I el següent dia, tornava a esperar el següent amb l'esperança que tot el que estava vivint un dia deixés de ser present i es convertís en passat. Va trobar els al·licients que tan anhelava i que d'alguna manera el van mantenir viu. Creu que sempre se'n troben si es busquen: un gos que es pugés a sobre seu, un nen petit preguntant-li perquè dormia a un banc. El Jaume li contestava que li havia agafat son.

No s'empenedeix de res, perquè ha après de tot. Troba metàfores per exemplificar allò que li ha passat, troba cites que revesteixen de màgia les seves paraules. La frase que millor resumeix la seva vida creu que és la que va dir Rugert Kipling a *Serás hombre*, quan afirma: “Si vius el triomf, si ensopagues amb la derrota i als dos impostors tractes de la mateixa manera, tot en aquesta vida serà teu, però encara molt més, seràs home, fill meu”.

Invisibles. Agredits

Agressions, desnutrició, fred, alcoholisme i invisibilitat construeixen el mosaic del dia a dia de les persones sense llar. Un mosaic que no desprèn la bellesa pròpia de l'art, sinó que mostra la cara més fosca i potser més trista d'una Barcelona que no fa tot el possible pels seus habitants. Les nits a barris marginals com el Raval emmirallen que encara queda molt camí per recórrer en aquest sentit i que la lluita per garantir la igualtat i els drets socials encara està lluny de ser guanyada.

Els prejudicis, la indiferència o el desconeixement converteixen els bancs en què dormen les persones sense llar en un parèntesi a l'oblit, com si el paisatge es difuminés. Els ciutadans passen per davant dels seus bancs sense mirar, mentre es dirigeixen a dinars, entrevistes de feina, cites, universitats, exàmens, festes, revisions mèdiques i obres teatrals. L'etern paisatge de presses de les grans ciutats: sempre sembla que tothom arriba tard, tot i arribar amb hores d'antelació. Però les persones sense llar mai no fan tard: ningú les espera.

Diuen que *invisibilitzar* els problemes no fa que desapareguin. Però a les persones que passen sense voler veure, aquestes realitats incòmodes els semblen massa llunyanes, massa remotes. Els qui es paren, pregunten, o demostren que han vist a la persona sense llar d'alguna manera es veuen obligats a fer alguna cosa, a posar una solució, per petita o insignificant que sigui. El Jaume em fa la metàfora d'una planta, a la que compara amb una persona sense llar. Creu que les persones sense llar són com plantes, que estan allà, estan vives i a ulls de tothom, però a les que ningú es veu amb la obligació de regar perquè algú altre ja les regarà.

Només els nens miraven el Jaume amb la innocència de veure-ho tot per primer cop, sense expectatives, sense coneixement previ imposat. Amb curiositat il·limitada, se li acostaven a dir-li hola i a preguntar-li com es deia i què hi feia allà fins que els seus pares els ho impedien. La pressa amb què els pares els obligaven a fugir d'ell permetia extreure'n conclusions. Una radiografia dels prejudicis, que només els nens, des de la seva visió inexperta i primerenca del món, són capaços d'evitar. En una ocasió, el Jaume va arribar a dir a una senyora que estava vacunat. A una altra, va dir-li que no era contagiós.

En el pitjor dels casos, en lloc de ser invisibles, les persones sense llar constitueixen el centre de burles i agressions. El Jaume creu que, en part, el Raval és perillós perquè és un barri amb molts llocs per beure, un barri de borratxera, amb discoteques i bars. “Ja se sap que els borratxos sempre són molt valents” em diu. Una matinada, uns nois joves probablement recent sortits d’alguna discoteca que anaven beguts van decidir que encara no s’havien divertit prou. Li van anar clavant cops de puny a en Jaume, fent torns, com qui juga als dards.

Si hi havia mitja dotzena de joves, es quedava amb mitja dotzena de cops de puny. Aquella va ser la tercera i última agressió que va patir en el temps que va viure al carrer, enfonsant-se un cop més en la misèria de la indefensió, atrapat al banc i sense tenir cap lloc on refugiar-se ni cap possibilitat de denunciar-ho.

El Jaume, en certa mesura, creu que va tenir sort. Temps enrere, un grup similar havia regat en alcohol l’home que dormia a dos bancs del seu fins que va desfigurar-se sota l’espurna d’un misto, convertint-se en titular als diaris per passar més tard a caure en l’oblit.

El Raval era un barri perillós però també ho eren els suposadament residencials o privilegiats. Els escassos cops que el Jaume va intentar allunyar-se del seu banc quan encara no el sentia seu van resultar una doble decepció. En lloc de rebre cops de puny de nens de discoteca, una nit que va dormir a Universitat, va rebre cops de porra dels Mossos d’Esquadra, que volien que marxés de la zona. Precisament, aquells que suposadament vetllen per la seguretat ciutadana són, de vegades, els primers a posar-la en risc.

Existeix la dita que afirma que la unió fa la força però en el cas de les persones sense llar no sempre es pot aplicar perquè l’escassetat de recursos impedeix que els lligams siguin sòlids. L’amistat es basa en la solidaritat i no es pot consolidar una amistat si no és té res per compartir. “Pots parlar amb un tio cada dia, parlareu però si a una paperera hi ha un bocadillo el primer que l’agafi, per a ell. Si trobes una manta, el primer que la trobi per ell. Si està plovent i hi ha algun lloc a cobert, el primer que entri allà es queda. No hi ha amistats al carrer. No hi ha amistats quan hauria de ser el lloc on es tinguessin més amistats perquè és quan més necessites amistats. Però no hi ha amistats perquè tampoc hi ha gaire per compartir.”

Li pregunto si no seria més fàcil protegir-se de les agressions si s'està en grup. Però em contesta que en aquests casos de violència el que es fa és fugir lo més ràpid possible, sense parar-se a pensar. En aquell moment, pensava que si a algú proper li tiraven gasolina per sobre i un misto, potser encara els quedava i l'única opció era desaparèixer. Normalment, les agressions es fan en grup i considera és molt difícil enfrontar-se a grups i no sortir-ne malparat."Això no ho fa un tio sol, això ho fan un grup de xavals beguts i que estan bastant més forts que tu. Aleshores el millor que pots fer és desaparèixer, Què faràs? Li trencaràs el cap a un? I tots els demés te'l trencaran a tu i, a més, et cremaran viu."

Salvavides

Al cap d'un any de viure al carrer, tres voluntaris d'Arrels van trobar el Jaume. Van ser el salvavides per sortir a la superfície quan creia que ja no li quedaven forces per seguir nedant contracorrent. La teranyina de la seva existència s'havia desfet. La teoria de teranyina diu que qualsevol persona funciona com una aranya, que viu a una teranyina i un dels fils de la teranyina és la llar, l'altre és l'oci, l'altre la salut, els diners, la feina, la família... En el cas de les persones sense llar i també del Jaume, els fils es comencen a trencar i arriba un punt en què es trenquen tots aquest fils i la teranyina cau a terra, de manera que és molt difícil recomposar-la i que, com en el cas de les persones sense llar, no pot recomposar-se sense ajuda.

La teoria de la teranyina me l'explica el Miquel Julià, educador social, que va ser un dels voluntaris que va trobar el Jaume. Van trobar el Jaume a un banc de la Rambla del Raval amb una manta i una crossa la nit d'un llunyà tres de setembre del 2003, a només seixanta metres de la Fundació Arrels. Li van donar una targeta i li van dir: "Per què no véns demà a Arrels?". El Jaume va pensar que no tenia res a perdre i el primer cop que hi va anar ja va passar la nit allà. El seu cas va ser atípic perquè Arrels acostuma a atendre a persones molt *cronificades*, que porten mínim tres o cinc anys al carrer i que ja hagin passat per tots els recursos estatals i municipals abans. Però la proximitat va fer que es decidissin a atendre el Jaume, tot i que només hi havia passat un any i no havia rebut cap assistència abans. A més, també va influir el fet que era força gran: tenia cinquanta tres anys.

En un parell o tres de dies va accedir a anar-hi i ràpidament li van oferir allotjament. Al principi vivia a una pensió i li facilitaven uns diners per anar a dinar a un restaurant. Després de viure a la pensió, va passar per pisos compartits i per la llar Pere Barnés. Recorda la seva sorpresa al principi amb tot el que hi havia al pis del carrer Reina Amàlia. "Allò ja va ser la hòstia. Hombre, que passes a viure en un pis amb dutxa, amb una tele i a més, al pis que vaig anar-hi, allà a Reina Amàlia. Cullons, un pis amb tot el terra parket, amb un bany de cuarto de bany complet, una cuina elèctrica, que podies fer lo que volguessis."

Una vegada a la setmana, treballadors d'Arrels l'acompanyaven al súper i li deixaven agafar allò que més de gust li venia. Ell em somriu mentre m'explica que es comprava una carcassa de pollastre, pernil i herbes i es feia una olla de caldo, perquè li durés tota la setmana i cada dia li afegia galets o fideus. Em diu que allò, venint del carrer, era glòria. Quan la seva atenció desbordava la capacitat d'atendre'l des de la llar Pere Barnés, se li va proposar d'anar a una residència de tercera edat.

Li pregunto al Miquel Julià per la inclusió social del Jaume, per com van aconseguir traslladar-lo no només del carrer a la llar, sinó d'un món cruel i despietat a un altre en què existeixen les segones oportunitats. M'explica que ells ofereixen assistència, però no poden buscar una parella o construir-los una nova vida. Els donen un pis, suport psicològic, organitzen tallers, els acompanyen al metge, però els vincles emocionals sovint no poden reconstruir-se. La inclusió al món professional del Jaume van haver de descartar-la, sobretot perquè ja era massa gran.

El Miquel Julià explica que socialment es creen unes expectatives que resulten impositives i que impedeixen que aquestes persones se sentin realitzades. "Socialment a la persona se li diu: has de ser algú. Has de deixar l'alcohol, has de menjar un plat calent, has de tenir un llit, has d'anar al metge. Has de, has de, has de... Esto es puro Hamlet. El ser, que és ningú. I en canvi, se't diu que has de ser alguna cosa. Clar, aquí hi ha una semblança amb nosaltres. Nosaltres som. Jo sóc no se què, educador. El que he sigut en la meua vida. Aquesta persona és ningú."

No va ser el cas del Jaume, però normalment els voluntaris d'Arrels triguen molt temps a guanyar-se la confiança de les persones sense llar. Aquestes persones creuen ser 'ningú' i no volen cap cadena moral ni social. Hi ha persones sense llar que diuen preferir morir apunyalades al carrer que al llit d'un centre de desintoxicació.

Els voluntaris i educadors han d'assumir que la seva funció és simplement acompanyar i que la seva ajuda no pot ser imposada. El Miquel Julià ho descriu així: "De vegades és la impotència de dir: jo és que la vull ajudar però és que no es deixa. Quan jo això ho visc amb tranquil·litat, i dic no és la meua funció ajudar la persona. La meua funció és estar aquí, fer costat, acompanyar. Aquesta és la meua funció. Oferir-li eines, oferir-li la possibilitat. Però jo dic sempre que és com una canya de riu, que tira i recull. Dir-li escolta: ara no, sé que no vols. Però quan tu vulguis et podem oferir allotjament, que tu ho sàpigues."

La Fundació Arrels es va convertir en la llar del Jaume i la teranyina va començar a recomposar-se. Va començar a anar a un taller ocupacional, que encara ara em diu trobar a faltar. Al principi hi anava per les tardes, es va vincular molt ràpidament i va acabar anant cada dia, inclús als matins. És un taller amb altre gent d'Arrels, en què fan manualitats, felicitacions de Nadal, punts de llibre per Sant Jordi, que posteriorment són venuts per recaptar fons. Els beneficis els reinverteixen en fer dinars, els fan servir per pagar-se les vacances... Ja no pot anar-hi perquè Arrels, situada al Raval, està massa lluny de Fabra i Puig, tenint en compte la seva situació delicada del cor i les cames.

Encreuament de destins

Una de les tardes que el Jaume estava a la Fundació va reconèixer algú que no el va reconèixer: José Martí Gómez. Anys enrere, havien treballat junts a *El Correo Catalán* i el Jaume encara avui el considera el seu periodista de referència.

Aquesta trobada va impactar el Martí Gómez, va pensar que l'itinerari del Jaume també podria haver estat el seu, es va preguntar perquè el Jaume sí i ell no. És una pregunta que creu que no té resposta. Deu anys més tard d'aquesta trobada, torna a reviure-la però aquest cop no és en presència del Jaume, sinó meva. L'escenari tampoc no és un tros del Raval, sinó la pròpia llar de Martí Gómez.

El passadís que vertebra la seva llar podria ser la seva biografia encarnada en fotografies familiars i llibres. Una enorme prestatgeria amb llibres endreçats temàticament, com si d'una biblioteca es tractés, fa que inevitablement la mirada intenti detectar obres entre una massa incommensurable. Martí Gómez intenta guiar-me, m'explica que a la part del mig hi ha llibres dels seus autors preferits: Graham Greene, Roth, Goethe... Un altre apartat són llibres que el citen, novel·la policíaca, religió, economia, i un llarg etcètera.

Els centenars, potser milers, de llibres de Martí Gómez, se contraposen amb la petita taula de Jaume Marsé, a uns quants kilòmetres d'allà, amb només cinc llibres. El Jaume no té tantes fotografies en blanc i negre que desprenguin olor d'ahir. El seu ahir emmarcat en trossos de paper li va ser arrabassat al carrer quan li van robar una bossa en què duia les poques pertinences i els pocs records que li quedaven. Tot i així, la cosina del Jaume va ajudar a recomposar la seva història en imatges. El va veure aparèixer a *El Convidat*, en què explicava que li havien robat la bossa i una setmana després el va anar a visitar a la residència Barcelona. Li va dur fotografies familiars de quan eren petits, dels seus pares, de la seva àvia. Després d'aquesta visita, no ha tornat.

El despatx de Martí Gómez podria considerar-se el seu petit desordre ordenat. No perquè els objectes estiguin mal col·locats, sinó perquè n'hi ha tants que costa encabir les peces del trencaclosques en un únic espai. Una successió d'imatges de Marilyn Monroe, la seva actiu preferida; un lloro que penja del sostre; una *cachimba*, que em diu que és un record de Tunísia però que no s'ha fumada mai; imatges dels seus néts; un petit pingüí de l'espanyol, el seu equip; el disc Marina Rossell canta a

Moustaki; una caricatura; una litografia dedicada per Calder... També hi és present l'empremta periodística: m'ensenya una gravadora antiga, el micro de Cadena SER, a través del qual la majoria de dissabtes i diumenges fa sentir la seva veu al *A Vivir que son dos días*. Només fa l'excepció quan té convidat, que es trasllada fins l'emissora en lloc de fer el programa des de casa.

Precisament és a la Píldora de *A Vivir que son dos días*, que uns dies més tard de la nostra entrevista Martí Gómez torna a reviure, i a fer viure als seus oients, aquesta història:

“Fa cosa de deu anys vaig fer un reportatge recurrent cinc centres dedicats a la gent sense sostre. En un d'ells vaig trobar un home que havia treballat amb mi a *El Correo Catalán*. Jo com a redactor. Ell com a relacions públiques. La Laura, estudiant de periodisme, m'ha vingut a veure perquè està fent un treball sobre l'itinerari d'aquest home i ell li va parlar de mi. He recordat novament aquella tarda. L'home amb bastó, barba descuidada i un dia a dia d'anys al carrer rememorant temps millors. La noia m'ha preguntat quin record em va deixar aquella trobada. Li he dit el mateix que vaig pensar aleshores. La vida és un encreuament de destins. No oblidis que també a tu el destí et pot destrossar”.

L'ofici més bonic del món

Els dos personatges, tot i que les seves vides podrien ser l'antítesi, comparteixen idees i l'amor per una mateixa professió. Una professió que muta i que en els darrers temps està experimentant una metamorfosi gairebé *kafkiana*. Li pregunto a Martí Gómez si, com en el nom del seu nou llibre, el Periodisme segueix sent l'ofici més bonic del món. I em respon que per a ell sí, que és un ofici en què ha patit molt però en què també ha gaudit molt.

Tot i el context difícil en la professió, la tenacitat i la passió li semblen bàsiques per aconseguir entrar en aquest món. Li pregunto com va trobar la seva passió pel Periodisme i resulta que, contra tot pronòstic, no ho té clar. De fet, va decidir que volia ser periodista mentre estudiava magisteri. Intueix que pot ser perquè des de molt petit ha llegit molt, perquè llegia històries que el fascinaven i pensava que ell potser també voldria escriure-les algun dia. Al final, el seu anhel es va fer realitat i les seves històries quedaran per sempre a l'imaginari col·lectiu. M'explica que l'han captivat sempre les històries de perdedors, de gent que ha tingut mala sort a la vida, històries de la guerra civil: “Gent que la guerra civil va trencar les seves vides, els seus horitzons professionals, sentimentals... Veure gent que ha estat molt famosa i després baixa i et trobes que ha caigut perquè la fama dura poc i no l'ha sabut assimilar. Això t'enriqueix, et fa madurar i et fa veure que la vida és fràgil i que no t'ho creguis mai.”

Quan li pregunto què inclouria al Plans d'Estudis de Periodisme, em contesta que suprimiria les escoles de Periodisme. Ell ho va deixar a segon perquè hi havia una assignatura anomenada ‘Normas para ser director de periódico’. Considera que per exercir hauria de tenir-se alguna carrera universitària i posteriorment fer un curs de sis mesos de Periodisme. Considera que el que és necessita són, com diu Enric González, “maestros de taller”: caps que siguin guies de l'ofici, que corregeixin, revisin, facin reescriure...

El Jaume tornaria a estudiar Periodisme però considera que és una vocació, que és innata i no pot ensenyar-se en la seva totalitat. “El Periodisme és com la pintura: et poden ensenyar una tècnica per pintar, com fer servir l'aquarel·la, com fer servir l'oli. Però si no portes dins la pintura per molt que t'ensenyin pintaràs una merda. I si la portes dins t'ensenyaran com perfeccionar lo que fas i a Periodisme és el mateix. Si una persona no sap escriure hi ha escoles de redacció. Si alguna persona no és d'escriure per

molt que t'ensenyin és impossible. Cervantes escrivia a la presó i no va anar a cap escola. Et penses que seràs un Vázquez-Moltalbán si vas a classe? No, com la pintura: és impossible. Qui va ensenyar a pintar a Velázquez? Et poden ensenyar a combinar els colors, però a pintar, a dibuixar? Com es pot ensenyar a això?”

En els darrers temps, hi ha una pregunta que, en Periodisme, és fa més freqüentment que d'altres: “Què passarà amb els diaris?”. Martí Gómez m'explica com a anècdota que fa uns anys, va estar una conferència a la Facultat de Ciències de la Comunicació de la UAB i, en acabar, va anar a parlar amb el kioskier. El kioskier li va explicar que ja no venia diaris, només *chuches*.

Creu que sobreviuran els bons diaris de comarques perquè és un mercat al que els altres diaris no hi arribaran mai. Dels diaris nacionals, només en sobreviuran dos o tres, si són molt rigorosos i molt bons, allunyats de la frivolitat. Opina que els diaris en qüestió tindran poca tirada, al voltant de 200.000, menys periodistes, amb anuncis cars i un tipus de lector culte, que exigeixi qualitat i tingui capacitat de consum. Li sembla curiós que Espanya és l'únic país d'Europa que no té un setmanari de qualitat. La causa? la manca de lectors.

El Jaume considera que avui en dia el diari escrit, qui el compra el compra per fer molts encreuats i poca cosa més. Creu que ara els periodistes més significats estan a la *tele* però en la seva època estaven als diaris i que aleshores era millor perquè se sabia escriure. Ell segueix comprant diaris quan pot i no creu, o no vol creure, que el diari escrit en paper estigui en pro de desaparèixer. El pitjor del periodisme actual, per a ell, és que els periodistes ja no saben escriure. Em diu que llegint els diaris s'adona que la majoria tenen una sintaxi pèssima i que no saben transmetre.

Abans, els periodistes eren també escriptors tot i que en el camp del periodisme escriguessin sobre la seva realitat coetània i sempre narrant els fets, no inventant-los. Em menciona tres periodistes que eren també escriptors, gastrònoms i bilingües. Nèstor Luján, que era el director de la revista *Destino*; Josep Pla, que també escrivia a la revista *Destino* i en diaris, a banda del seus llibres, dels que em destaca *El quadern gris*; i Álvaro Cunqueiro, que escrivia en castellà o en gallec. Pel Jaume, el fet que fossin bilingües es plasmava en la seva escriptura. Tenien una major riquesa, una major obertura de mires. El Jaume voldria saber moltes llengües, per llegir tots els escriptors en la seva llengua.

Pel Martí Gómez, ser periodista implica desgastar les soles de les sabates, anar fins el lloc on succeeixen els fets i entendre'ls de primera mà per poder explicar-los. Considera que Internet permet immediatesa però fa que les històries perdin frescor i no tinguin vida i que, tot i que encara existeixen excepcions, les soles de les sabates cada vegada es desgasten menys. Com a anècdota, m'explica que mentre feia un reportatge sobre persones sense llar, va anar a diversos centres que els acollien. El director d'un dels centres li va dir que era la primera vegada que un periodista hi anava presencialment, que molts havien trucat però mai cap hi havia anat. Creu que això és un error del Periodisme, perquè per telèfon et poden donar les dades però no ho vius, no veus arribar aquestes persones a les set del matí, com parlen, com es comporten, com es barallen per posar-se a la cua de l'esmorzar... Tampoc no t'expliquen històries les persones que els assisteixen.

M'explica que no només els periodistes han deixat de gastar les soles de les sabates. També ho han fet els policies. Quan buscava informació per preparar una conferència sobre marginació va anar a veure un contacte, que era cap de policia a la delegació de govern, i s'havia dedicat a temes de marginació. El policia li va dir que només podia donar xifres i dades, però històries ja no. Perquè els policies ja tampoc desgasten soles de sabates. Li pregunto si hi ha alguna possibilitat que algun dia tornin a desgastar-se soles de sabates. I em respon que ara no, que ara és un moment confós, perquè la premsa està totalment KO. No han sabut donar un nou enfocament, la versió digital proporciona quasi la mateixa informació gratuïtament.

Martí Gómez creu que el periodisme d'investigació ja no existeix. Considera que potser se'n fa una mica als Estats Units, però que parteix d'una informació que algú t'ha proporcionat prèviament, no d'una investigació exclusiva del periodista. Hi ha un confident que et passa la informació tot i que, en ocasions, el confident té motius deshonestos. "A partir del confident que et passa una informació que te la pot passar demanant diners: jo no he pagat mai. Te la pot passar perquè és honest i diu: és un escàndol, s'ha de descobrir. I te la pot passar per venjança: tu has trencat amb el nòvio o estàs casat, deixo la dona i la dona en quant m'enganxa diu: Estos platos sucios que tenia...mi marido es un sinvergüenza. Els tres casos són vàlids: el primer és el més deshonest. Els altres dos són bons, inclús el de la venjança si els fets són veritat. Si és veritat que és un xoriço, és igual que sigui per venjança o no."

El Jaume em diu que el Periodisme s'ha degradat perquè hi ha molts periodistes que van als llocs amb una idea prèvia, per ideologia o en ocasions per religió. Em cita com a exemple Jiménez Losantos. Exposa que aquestes persones no són periodistes, perquè el periodista no té perquè posar la seva opinió. Per a això ja estan els articulistes, els editorialistes, els escriptors...El periodista ha de transmetre els fets d'una manera imparcial, si és parcial ja no és periodista. Perquè ja no dona la opció a veure, pensar i treure una conclusió. El periodista per a ell hauria de ser el que avui en dia pocs fan i el que Manuel del Arco va fer servir per titular: "Ver, Oír y Contar". Transmetre el que t'ha explicat una altra persona tal i com t'ho ha explicat cada persona. O transmetre un lloc on has estat i altra gent no hi ha pogut estar. Per en Jaume això és el Periodisme. La resta és opinió, política, literatura.

El Jaume creu que sempre hi ha hagut i sempre i haurà bons periodistes. "Això depèn de les persones. Sempre hi ha hagut bons periodistes i mals periodistes. Me'n recordo dels companys a *El Correu Català*. M'encantava llegir a en Martí Gómez perquè el tio es ficava allà on fos, a assabentar-se de lo que fos i ho escrivia a la seva manera. " El Martí Gómez, també va escriure sobre en Jaume en un reportatge que es deia 'Los sintecho'. Aleshores ja es va preguntar perquè el Jaume sí i ell no. L'eterna pregunta que ni avui ni mai tindrà resposta.

“L’únic que existeix”

Després de deixar enrere un ahir que forma part de l’aprenentatge i de l’avui, l’horitzó del demà resulta incert. El Jaume diu entre riures: “Jesusito, que me quede como estoy”. Espera trobar una novia que sigui jove i maca, o no necessàriament jove però sí maca. Em diu que tingui en compte que l’Isabel Preysler i ell van néixer el mateix any. Li agradaria trobar una noia, tenir un nen amb qui jugar, cuinar allò que ell volgués i que a la família li agradés, en lloc d’esperar que li serveixin els plats de la residència que no pot triar.

No ha tingut notícies de l’operació de cor i fa molt temps que no visita la cardiòloga. Es passa gairebé tot el dia a la residència i només va fins la cantonada a comprar diaris o revistes, o a algun bar proper. A banda del cor, té els dos fèmurs i el genoll operats i li fa por accelerar-se a una baixada i caure, perquè a Horta hi ha moltes pujades i baixades i ja li ha passat en alguna ocasió anterior. M’explica que voldria jugar als bolos, a ping pong i a bàsquet. Em pregunta com pot jugar a bàsquet amb una crossa. Voldria anar a la platja aquest estiu, però tampoc pot anar fins el metro i fer el trajecte posterior fins a la platja. Diu que ja s’ha fet a la idea que hi ha moltes coses que no pot fer.

Entre tanta monotonia, li pregunto si rep visites per amenitzar l’estada. Em respon que no gaires. Just després de sortir a *El Convidat* d’Albert Om a TV3 va rebre força visites, que considera com xampinyons que surten a setembre i que després van desapareixent. Ara només el visita la gent d’Arrels, i a èpoques una dona que va conèixer a un bar quan encara estava amb l’Amparo. Després de separar-se de l’Amparo, el Jaume va seguir en contacte amb aquesta dona i ara ella, molt de tant en tant, passa a visitar-lo.

La vida de calma, de “crucigrames”, de llegir diaris, de cafès i cerveses al bar del costat de la residència, de curts passejos que només li permeten anar fins a la cantonada, d’anar a sopar a les set de la tarda, d’escoltar la seva ràdio i *tele*, de llegir llibres i diaris, de dies recordant temps millors i també pitjors. De no arrepentir-se de res i d’apreciar-ho tot, de saber que la vida és un aprenentatge constant, d’intentar ser feliç en cada moment, tot i les circumstàncies del destí. I d’aconseguir-ho.

Després de viatjar a l'ahir, li pregunto al Jaume pel demà, pels protagonistes de la seva vida, de la seva història. Li pregunto si no s'ha plantejat contactar amb el seu fill Guillem, amb el seus germans, amb l'Amparo. Però nega amb serenitat, no amb la tristesa d'haver perdut sinó amb la convicció que no es pot viure d'ahir. Ha conegut altres noies després de l'Amparo i la porta de l'habitació 302 de la Residència Barcelona està oberta. Però si el seu fill i els seus germans no volen saber res del Jaume, ell tampoc en vol saber res. Somriu mentre reflexiona: "No es pot viure d'ahir, estem a avui. No es pot viure d'ahir ni es pot estar pensant això demà... Avui és l'únic que compta, l'únic que existeix".

ANNEXOS:

(Aquest apartat conté una part de les entrevistes realitzades que són representatives, però no la seva totalitat. En alguns casos contenen informació que no podia ser publicada).

Transcripció entrevistes a Jaume Marsé:

Què creu de la situació del Periodisme? Com ha evolucionat des que vostè exercia?

No ho sé... Abans hi havia periodistes, no et diria estrella però periodistes molt significats amb els diaris. Ara un periodista significat està a la tele. Hi havia gent com el Josep Maria Martí i Gómez, que escriviem als diaris. Ara un Periodista si no surts per la tele no et coneix tanta gent. Considero que era millor en aquells temps perquè se sabia escriure. Avui en dia el diari escrit, qui el compra el compra per fer els mots encreuats i poca cosa més. Diuen que el diari escrit està amb pro de desaparèixer. Jo no ho crec o no ho vull creure perquè jo segueixo, per molt que donguin a la tele i al programa aquest de 24 hores de notícies seguides que això supera qualsevol diari, que et passes tota la nit fent-lo i quan compres el diari al matí poses el canal 24 hores i dius: “cony, lo que posa a aquest diari està passat”. Diuen que aviam què passarà amb aquest lloc i a la tele et diuen lo que ja ha passat en aquest lloc. Però jo segueixo volent el diari. I això que avui en dia el diari es fa amb qüestió de moments.

A quins diaris treballava?

Vaig estar a *El Correo Catalán* i el diari es feia amb taules de plom i trigava des que arribava una cosa... Després vaig estar a *El Diari de Barcelona*. I lo mateix. Vaig estar allà a esports per fer les pràctiques de l'Escola de Periodistes tot i que no era lo meu. No era lo meu però encara que fossin esports vaig conèixer a un periodista collonut com era l'Alex Botín, que portava els esports. Allà ens fèiem les cròniques dels partits. *El Diari de Barcelona*, econòmicament estava molt malament, i això que tenia periodistes com el director Josep Maria Bernau i periodistes com l'Àlex Botín. Però era un altre temps i no es pot comparar amb lo que és ara. No ho sé. Una fotografia s'havia d'agafar, portar-la a un laboratori, convertir-la amb una planxa metàl·lica i de la planxa metàl·lica passar-la. Avui en dia, els diaris són algo tan totalment diferent. Com comprendràs pel que t'estic explicant, ja sóc vell. Ha canviat totalment. Abans una rotativa d'un diari portava unes planxes de plom rodones, molt grosses que les havien de portar amb una màquina. En aquell temps si es trencava el paper del rotllo continu del diari era mitja hora de tornar-lo a passar perquè l'havien de trencar totalment i començar a donar voltes per la rotativa. Si un diumenge, que el diari es feia en color, havia de passar per quatre rotatives diferents. Una amb tinta groga, una amb tinta vermella, una amb tinta blava i una altra en tinta negra. Era al menys deu minuts. Si una fulla es trencava eren vint

minuts de tornar-ho a passar per tot. A part de lo que ocupaven les rotatives. Avui en dia no sé lo que ocupen. Les de *El Correu Català*, per exemple, començaven a Passeig de Sant Joan i acabaven a Bailén, que era d'on sortien els camions amb els diaris.

S'ha devaluat el contingut de la premsa escrita?

Això depèn de les persones. Sempre hi ha hagut bons periodistes i mals periodistes. Me'n recordo dels companys a El Correu Català. M'encantava llegir a en Martí Gómez perquè el tio es ficava allà on fos, a assabentar-se de lo que fos i ho escrivia a la seva manera. M'agradava molt perquè ell de lo que és Catalunya i de lo que era la Costa Brava, com era d'allà escrivia de conya. A la zona de Girona, la Costa Brava, van néixer i van treballar molts periodistes autènticament collonuts. A part del Rafael Prades, estava també el Josep Pla, que era de Palafurgell; el Rafael Prades; el Pol Xirbà, que va estar molt temps a París però quan va tornar es va instal·lar a la Costa Brava, d'on era ell i des d'allà escrivia de conya. Va haver-hi molts d'aquella zona.

Tornaria a estudiar Periodisme?

Sí! Primer vaig matricular-me a Medicina. Vaig estar-hi un any i ho vaig deixar. En part ho vaig deixar perquè eren temps difícils i la veritat és que a la Facultat de Medicina m'estava buscant la policia perquè eren els últims temps d'en Franco i la Facultat de Medicina, que aleshores estava allà al Clínic, era un dels llocs on sempre hi havia merder perquè allà anava parar tothom que volíem demostrar que no tothom estava amb Franco. Anava a la tira de manifestacions. Aleshores em vaig apuntar al PSUC, que era totalment il·legal i va haver un moment que m'estaven buscant i vaig deixar la Facultat de Medicina. Vaig estar un temps de descans i em vaig apuntar a l'antiga Escola de Periodisme de Les Rambles. Aleshores no existia la Facultat. Existien dos escoles de Periodisme: una a Sarrià, que era l'Escola de l'església i una altra que era a Les Rambles, cantonada Canuda, que era l'Escola Oficial de Periodisme, d'on van sortir molts dels periodistes que encara estan o s'estan jubilant com el Màrius Carol, el Fermín Boccas, el Santi Ramentol, l'Elena Aliè, que va estar a La Vanguardia, Armando Matías Guiu, que aleshores ja era un senyor gran que encara feia per la ràdio *El Tambor*, que eren contes per nens i que feia amb alguna revista, *La Codorniz*: Los Diálogos para Besugos. Ja era un tio molt gran però que es volia treure el títol de Periodista perquè no sé si a *La Codorniz* o a on el que volien fer director però necessitava el títol. La majoria teníem uns vint anys i ell tenia uns cinquanta pico. De

vegades anava amb la seva dona, que era una dona d'un metro vuitanta maquíssima. També n'hi havia d'altres que ja eren periodistes però els faltava el títol perquè va haver-hi durant molt de temps el títol de periodista el donaven als diaris on treballaves. La carrera de Periodisme existeix des de l'any seixanta i pico. Abans no existien facultats. I l'any seixanta i pico tampoc existien facultats perquè era l'Escola Oficial de Periodisme, que no era una facultat perquè no depenia del Ministeri d'Educació i Ciència. Depenia del Ministeri d'Informació i Turisme.

Com recorda els seus anys a l'Escola de Periodistes de Les Rambles?

Amb ex companys que tenia jo primera era un lloc que resultava molt agradable perquè volia ser periodista i de fet ja treballava a El Correu Català i em volia treure el títol de periodista i els mestres i els companys que hi havia senties parlar gent com el Manuel del Arco i deies: "hòstia tu". Era collonut i sobretot al final de mes, que arribava a classe i deia: "Bueno, chicos. Hoy en vez de estar aquí, he cobrado: vamos a desayunar todos, que invito yo. Déjate de mariconadas de café con leche, Pedid bocadillos que jamón hombre". Era un catxondo, un aragonès, aragonès. En aquells temps era un dels periodistes més coneguts d'Espanya perquè tenia la seva columna diària a *La Vanguardia*, el mano a mano de Manuel del Arco, que cada dia entrevistava algú. Per la fama que tenia si venia un artista estranger, ja li deien. Si anava amb un ministre: "Hombre, don Manuel: ¿Qué hay?". Era un autèntic catxondo. Aleshores donava la seva classe i era el que potser ensenyava més a l'Escola de Periodisme perquè era un que deia: "No os voy a pegar ningún rollo. Aquí vosotros sois lo que aprendéis, pues vosotros sois los que vais a hablar. A ver, en tal sitio hay un hogar para matrimonios ancianos. La dirección es esta. Ya he hablado yo y os dejarán entrar. Hablad con ellos, que os expliquen su vida. I aleshores tu, hi anaves i l'endemà presentaves amb un escrit i li llegies i ell aleshores et deia: "Hombre, está bien pero ¿cuando te ha dicho esto por qué no le has preguntado esto?" Aprenies molt més que amb altres que venien i et fotien el rollo com el Pascual Masteira. "Pues queridos alumnos, ¡vinga rollo, vinga..." Si el Periodisme no s'ensenyava, si el portes a dins cal senzillament... és com la pintura: et poden ensenyar una tècnica per pintar, com fer servir l'aquarel·la, com fer servir l'oli però si no portes dins la pintura perquè molt que t'ensenyin pintaràs una merda. I si la portes dins, t'ensenyaran com perfeccionar lo que fas i a Periodisme és el mateix. Si una persona no sap escriure hi ha escoles de redacció. Si alguna persona no és d'escriure per molt que t'ensenyin és impossible. Cervantes escrivia a la presó i no va anar a cap

escola. Et penses que seràs un Vázquez-Moltalbán si vas a classe? No, com la pintura: és impossible. Qui va ensenyar a pintar a Velázquez? Et poden ensenyar a combinar els colors, però a pintar, a dibuixar? Com es pot ensenyar a això? Una cosa és la medicina, la física, el que sigui... Agafes un malalt, li fas aquests quatre anàlisis, li mires com va el cor, li mires tot això i quan ho tinguis tot, ho mires. A aquest tíó li falla el pulmó. Però s'han de sumar una sèrie de coses. Abans els metges et miraven, miraven un ull i et deien vostè està fotut i tu deies: “cony, ja ho sé. Però què he de fer per deixar d'estar fotut?”. “No fumi”. “És que jo no fumo”.

Què pensa de la situació de les persones sense llar?

He dormit al carrer bastant temps. Ara no ho aguantaria però considero que és una cosa que avui en dia, en un país que es considera civilitzat no hauria d'existir en absolut ningú dormint al carrer i anar menjant, com havia fet jo. Anar cap a les set de la tarda als voltants dels col·legis, que les mares van a buscar el nen i el nen mira el bocata i diu: “quina merda”. Ara no em mira la meva mare, a la paperera. A les papereres dels voltants dels col·legis, et trobaves bocates però a mi també em semblaven una merda. Però si no tens una altra cosa menges merda. I dormir al carrer... dorms al carrer però hi ha nits agradables que inclús estàs a gust. Però hi ha nits que has de buscar qualsevol racó perquè no pots dormir al carrer. O hi ha nits, a mi m'ha passat, que passa un grup de nois joves, que venen de juerga, que venen beguts, i que si estàs dormint en un banc passen pel costat i un darrere l'altra “pumba”, cop de puny. Un altre, bumba, cop de puny. I així es diverteixen. I si hi ha mitja dotzena, et quedes amb mitja dotzena de cops de puny. I encara vaig tenir sort. Em va passar un parell o tres de vegades. Però una nit un parell de bancs més cap enllà em vaig enterar que a un li havien tirat conyac per sobre i li havien ficat un misto. Així es diverteixen.

Com creu que es podria canviar la concepció social sobre les persones sense llar?

Senzillament, és lo que sempre he dit. Vaig néixer en una família que vivia molt bé, em vaig fer adult vivint molt bé. Els meus pares tenien una casa al costat de la plaça Mendi, i després a la travessera de Dalt. El meu pare tenia una habitació gran pels seus llibres, la seva biblioteca. I teníem cara fora de Barcelona. O sigui que vivia molt bé. Després me'n vaig anar a viure amb una dona, vam tenir un fill. Vivíem molt bé, al costat de la plaça Sant Lleí. Amb una terrassa bastant més gran que aquesta habitació. Vivíem de conya, vam llogar una casa que vam tenir durant anys a Sant Feliu de Guíxols, que

anàvem els caps de setmanes fins que es va acabar la cosa. Es va acabar la cosa i vaig començar a viure en una i vaig acabar al carrer. He viscut de conya i he viscut malament. I ara em conformo amb el que tinc, que està bé. Com quan vaig viure de conya vaig treballar i cotitzava ara tinc una jubilació o sigui que no em puc queixar de res però tampoc me n'arrepenteixo de quan he passat malament. M'enrecordo un dia el poeta Roger Kipling, a Más serás hombre, que diu: "Si vives el triunfo, si tropiezas con la derrota y a los dos impostores tratas de igual manera, todo en esta vida será tuyo pero mucho más aún, serás hombre, hijo mio". És això, has d'haver viscut molt bé i molt malament i per això ara sé que estic preparat per viure bé, quan fa falta, i per viure malament, quan fa falta. És el saber que passi el que passi, et toca aguantar.

Com va acabar vivint al carrer?

Cobrava un PIRMI, sempre havia viscut a una casa però vaig acabar vivint a una pensió i cobrant un PIRMI, que un PIRMI és una merda senzillament. No sé si eren 250 euros al mes o una cosa així. Però la pensió ja valia el mateix que el PIRMI, o sigui que si dormia a la pensió no podia menjar. Si menjava ja no em podia pagar la pensió. Anava passant a principi del mes. Una setmana de pensió i menjava, després un temps fora de la pensió, intentava seguir menjant i arribava un moment que no tenia ni pensió ni menjar fins que em vaig trobar la gent d'Arrels i aleshores es va arreglar tot. Vaig estar a Arrels durant varis anys i hi havia una gent collonuda. Després ja no vaig poder seguir amb Arrels. De tant en tant hi vaig al taller però tal i com estic ara és molt complicat. De vegades, sí que em porto feina per fer aquí però cada vegada és més complicat o sigui que he estat molt bé amb Arrels. He viscut a pisos d'Arrels i a mi m'agradaria seguir estant a un pis d'Arrels, que n'hi ha i tots estan a prop d'Arrels per anar-hi al taller amb la Rocío. Però no puc perquè abans cobrava un PIRMI i amb el PIRMI podia estar a Arrels però ara cobro la jubilació i diuen que com la Generalitat paga la jubilació doncs en comptes de pagar Arrels, que té una subvenció de la Generalitat i que seria pagar dos vegades. He d'estar aquí perquè això és de la Generalitat i si la Generalitat em paga. Doncs el que em gastí per viure m'ho he de gastar amb la Generalitat. Fins a cert punt és lògic.

Abans que el trobés Arrels no va pensar a demanar ajuda a la seva família?

Mentre va viure el meu pare jo no hagués estat mai al carrer. Però quan vaig anar a parar al carrer ja no vivia el meu pare i els meus germans: “bueno, ara et dono 5 euros però no m’emprenyis”. El meu pare no ho hagués permès mai que hagués dormit al carrer. Abans hagués vingut ell a dormir amb mi al carrer però una cosa és el pare i una altre són els germans. Però també t’ensenya viure al carrer.

Què és el què ha après al carrer?

He après que en aquesta vida es pot aguantar tot. El que et penses “oi, jo no seria capaç d’això...” pots, pots i pots inclús estar a gust. Perquè si estàs al carrer i un dia passes per una paperera i et trobes mig bocata de pernil ja mossegat i tot d’algun nen que surti del col·legi, ha menjat una mica i l’ha llençat. Com es pot gaudir aquest mig bocata de pernil que et trobes al carrer. I que una nit que ha plogut i t’has posat on has pogut dret, que arriba un moment que para de ploure i te’n pots anar a un bar, secar-lo una mica i dormir estirat. Quina diferència. Si no et falta res no gaudeixes el que tens. Si estàs acostumat a que cada dia tens tot el que et dona la gana no disfrutes res. En canvi, si et passes un dia sense menjar i a la nit a una paperera et trobes un croissant ressec el gaudeixes més que un bon croissant amb un suís a una granja del carrer Petritxol. Precisament, perquè et faltava.

Quina creu què és la concepció social que en general es té de les persones sense llar?

La majoria de gent ni pensen. He estat tombat a un banc una nit i m’ha vingut un nen “hola, com et dius?” i de seguida sento: “vine cap aquí, corre vine” i li he dit: “perdoni, senyora. Estic vacunat”. Però no ho entenen, els nanos sí. Tenen una curiositat per una banda i per l’altre perquè m’hauria de fer por? Però el problema és que tenen pares.

Com creu que es podria acabar amb aquesta concepció i amb els prejudicis?

No es pot. Mira quanta gent, si una noia arriba un dia a casa amb un noi negre i diu: és el meu nòvio. Aquí no som Estats Units, aquí no tenim prejudicis. Però ¿quantes noies arriben a casa amb el seu nòvio negre o xino? i els seus pares diuen: aiii, encantat. com et dius maco?” Els prejudicis existeixen i seguiran existint i no pensis que ens els traurem de sobre.

Els dies que plovia què feia?

Buscar un portal o buscar un obra, un pis en construcció o algo així i et ficaves a sota. Com normalment portaves una manta a sobre t'embolicaves amb la manta.

En general, la majoria de gent que ha conegut al carrer...?

Al carrer no es fan amistats. Pots parlar amb un tio cada dia, parlareu però si a una paperera hi ha un bocadillo el primer que l'agafi, per a ell. Si trobes una manta, el primer que la trobi per ell. Si està plovent i hi ha algun lloc a cobert, el primer que entri allà es queda. No hi ha amistats al carrer. No hi ha amistats quan hauria de ser el lloc on es tinguessin més amistats perquè és quan més necessites amistats. Però no hi ha amistats perquè tampoc hi ha gaire per compartir.

Potser si hi hagués més d'una persona en casos de violència podria ser més fàcil protegir-se?

En els casos aquests el que fas és fugir lo més ràpid possible, no et pares a pensar. Si et venen un grup de jovenets de bona família, que passen fotent hòsties, els que estan dormint en un banc el que penses és fotre el camp. Penses que si a un li han fotut gasolina per sobre i li foten un misto, el primer que penses és poder encara els hi queda gasolina i desapareixes. Normalment són més. Això no ho fa un tio sol, això ho fan un grup de chavals beguts i que estan bastant més forts que tu. Aleshores el millor que pots fer és desaparèixer, Què faràs? Li trencaràs el cap a un? I tots els després te'l trencaran a tu i a més et cremaran viu. Bueno, ara no ho sé. Jo fa molt temps que no estic al carrer però em penso que per molts llocs deu seguir sent bastant similar. Pels carrers dels voltants de Les Rambles i el Raval tot deu seguir bastant igual. Perquè a més, és un barri que hi ha molts llocs on es beu i és un barri típic de borratxera i ja se sap que els borratxos són molt valents.

I no va pensar a canviar de barri quan era al Raval?

No, perquè: a quin barri vas? Vas a dormir a Passeig de Gràcia? Perquè un policia amb la porra: pom, pom. "Lárgate de aquí".

S'ha trobat amb alguna situació així?

Alguna vegada que vaig anar a dormir per a prop d'Universitat. "Aquí no se puede dormir" i et peguen amb la porra. No es pot dormir al carrer. En canvi, al Raval passen, et veuen i diuen: si ara li dic, d'aquí a mitja hora tornarà a venir i passen de tu. Encara que no me'n arrepenixo però ja fa temps i ara estic molt a gust aquí. Tinc els meus llibres, tinc mots encreuats. No compro gaires diaris, només a final de setmana. Pago la residència, que són 600 i pico i jo cobro 800 al mes. M'he de conformar, és adaptar-se.

No t'has plantejat tornar a parlar amb l'Amparo?

No, quan una cosa s'acaba, s'ha acabat. S'ha acabat, he conegut altres noies i... no es pot viure d'ahir. Estem a avui. No es pot viure d'ahir, ni es pot estar pensant això demà... Avui és l'únic que conta, l'únic que existeix.

I amb el teu fill has intentat contactar?

Jo estic amb les portes obertes però... si no ve tant se m'en fot, com diria Al Gore. Aquesta vegada, com moltes altres, tenia raó. Jo estic molt content i molt tranquil aquí. Però si me'n he d'anar d'aquí...me'n vaig.

I amb els teus germans tampoc has intentat...?

No m'interessa, no m'interessa. Si ells no en volen saber res de mi jo no en vull saber res d'ells. L'última vegada que he sapigut algo dels meus germans ha sigut quan ja fa uns anys el meu germà em va dir que quan cobrava com és que cobrava el que estava cobrant?

La jubilació?

Ara cobro la jubilació però ell em preguntava perquè durant un temps de treballar al mateix lloc que jo. Quan el meu pare se'n va anar a la merda l'empresa. El meu pare era l'apoderat d'una empresa que se'n va anar a la merda i el senyor Víctor Sagí es va preocupar d'emportar-se tots els calers i jo el que passa és que molta part d'aquest temps vaig estar parlant en *El Correu Català*... En fi... que sempre he treballat en empreses que se'n van a la merda però que en aquell temps et feien cotitzar cada mes. I ara resulta que estic cobrant 800 euros al mes o una cosa així, que per mi no conta del que pago aquí. Vol dir que tinc per viure molt bé aquí, que s'hi viu molt bé. Però que es

viu molt bé pel que cobren cada mes. No és lo mateix que a Arrels, que Arrels hi ha gent que paga i gent que no paga. Aquí tothom paga. Però també és lògic i és just. Perquè aquí quasi tots estem cobrant una pensió, com el meu cas...La generalitat doncs és lògic que aquí que és de la generalitat. Aquí tens la teva habitació, tens tot lo que necessites de roba, de menjar, de tot.

Com recordes la teva infància?

Molt bé, molt bé. Vaig viure una infància i pràcticament tota la vida molt bé. Fins i tot quan vaig viure al carrer vaig intentar viure molt bé. La infància molt bé perquè vaig viure en una família que els pares sabien com tractar els fills i a les festes de Nadal et sabien il·lusionar d'una manera. Jo vivia al costat de l'Avinguda Mistral, et sabien per allà a l'Avinguda Mistral, anar coses noves pel pessebre cada any. Agafaven molsa, agafaven suro, i muntàvem un pessebre en una casa petita però agafaven lo que era un marc d'una porta, el treien, l'estiraven i amb el marc de la porta anaven posant suros, molsa i tot i per fer muntanyes. En un lloc posaven els pastors, amb una llumeta perquè semblés el foc dels pastors, la verge, el nen...d'una manera que... I teníem inclús uns jocs de reis que uns anaven muntats amb els camells, amb els pajos al davant i cada dia des de mica de desembre als reis els avançaven una miqueta cada dia. Després arribava un moment cap a principis de gener ja anaven sense camells, caminant. I cada dia avançaven una miqueta més. I la nit de reis te'ls trobaves agenollats i adorant davant del nen que ja havia nascut. Perquè abans hi estaven Josep i la verge sense nen. Sí que t'ho feien viure dia a dia. Això avui en dia no es fa. Però la il·lusió que feia. A més, el 24 de desembre a fer cagar el tió i el matí dels reis que ni t'ho esperaves ni res trobar-te l'habitació tota plena de joguets. Això era una il·lusió, una infància que els nens que no la viuen avui no saben el que es perden. Hi havia un moment que ja sabia que no éren els reis perquè durant anys amagaven el secret però quan ja sabien que no éren els reis la il·lusió seguia sent la mateixa. Si una família com la meva, de quatre germans, arribava un moment que deien: vosaltres ja sou grans però els petits no els hi digueu qui són els reis. I arribava la nit de reis i aleshores el meu pare, la meva mare, el meu germà gran i jo, ens preníem la copeta de champán amb unes neules i posàvem els reis pels germans petits. I quan el meu germà i jo el meu pare posava el reis per nosaltres. Aleshores el regal de reis típic de reis era un fuerte del Oeste, temes de Indius amb indius, dins del fuerte els soldats. Ho montàvem tot i ens ho passàvem de conya, de conya.

I la teva joventut com la recordes?

Com totes. Bons moments i mals moments. Quina edat dius per la joventut?

De l'adolescència als *vintipico* llargs o trenta.

A l'escola estava a l'equip de bàsquet i quan sortíem anàvem a prendre la cerveseta. I després cap als 17, 18 anys vaig conèixer un grup de gent que anaven cada cap de setmana al Camp de la Bota, a jugar amb els crios d'allà, a fer excursions si la família em deixava amb els germans Botey. En Jaume i Alfonso Botey. Eren dos capellans escolapis que en comptes d'estar en escoles de pago i tot això s'estimaven més estar ensenyant i sobretot fent jugar als nens del camp de la Bota. Perquè eren xavals que estaven acostumats a no tenir infància. L'escola escolàpia es pensava que sí però no hi anaven en absolut a fer catequisme que es deia en aquell temps. Si algun chaval volia li explicava el que fos però si no en Francesc Botey sempre deia: "No necessiten classes de religió, necessiten jugar i amb aquest barri no es pot jugar." perquè estàvem allà al castell de la Bota amb els chavals i senties un nen que deia: "Oye mira, mira. Viene la Guardia Civil a buscar a los chonis" I veies el castell al camp de la Bota i veies com per tots els costats arribaven camionetes de la Guàrdia Civil i dels grisos i anaven entrant i veies com treien gent a hòsties de porra i els pujaven amb els cotxes. I senties chavals: "Mira, mira. Se llevan a tu hermano." –"Oye, oye. ¿Puedo ir a comer a tu casa? Porque mi madre está de una mala leche que me va a pegar.

I deies com poden viure així chavals de 10 i de 12 anys? Doncs vivien així, al camp de la Bota era lo normal. Et parlo dels anys 50 i 60, era lo normal. Amb els anys 60 encara afusellaven gent al camp de la bota. Arribaven carros de la Guardia Civil, en quatre dies podien anar allà al costat del mar, treien les metralletes i se'ls carreguen a tots.

Per això els germans Botey miraven sempre que podien però de peres a peres i no sempre podien, de fer una excursió allà on fos però que fos lluny del camp de la Bota perquè el camp de la Bota era depriment. Però ni l'Estat ni ningú no feia res per evitar-ho. Feien uns edificis pitjors que les chavoles perquè entraves en algun pis d'aquells i estaves pitjors que a les chavoles. A les chavoles vivien que se les arreglaven, es posaven una catifa a terra i tenien la majoria la seva tele. La connexió oficial no existia, la robaven dels cables elèctrics. En aquestes chavoles, amb la seva nevera, la seva tele,

les seves coses vivien millor que en els pisos oficials que van construir per aquesta gent. Aquests pisos eren pitjors que chavoles una sobre l'altre. Però d'això fa molts anys, no tens ni idea de com era allò.

Quins creus que han estat els moments més feliços de la teva vida?

Tots. Tots. Jo en cada moment he intentat buscar la felicitat. He intentat ser feliç en cada moment. Durant anys vaig tenir una dona amb ulls verds, i vam tenir un bon pis a Barcelona i un pis a Sant Feliu de Guíxols on anàvem cada final de setmana. Anàvem al mercat d'allà i ens preparàvem uns dinars de conya, anàvem a pescar i ens banyàvem a les cales, ens estiràvem a la sorra, totalment en pilotes i estàvem a gust. Com que anàvem tot l'any. Hi havia vegades que si tocava sol havíem arribat a fer l'amor allà, estirats a la sorra. I era meravellós. Ens estimàvem no sé perquè, perquè ella era maquíssima i jo era com sóc ara. A l'estiu, a l'hivern. Hi anàvem cada mes però a l'hivern anàvem a pescar. I segons el que pescàvem i segons el que pescàvem ens fèiem un sopar amb unes dorades que quan els ficàvem al foc quasi es movien.

Amb una carn... perquè si compres igual fa 13 dies que l'han pescat però si l'has pescat tu a la tarda i te la prens de nit aquella dorada té una carn tendre, gustosa. La posàvem com quan a la mili. I lo millor és agafar-te tu el menjar. La tradició de l'home, visca de lo que ell troba o es fa. Per això també a la mili igual passava en comptes d'anar al dinar de la mili igual em passava un matí buscant espàrrecs i després amb espàrrecs acabats d'agafar que es trenquen amb la mà per agafar-los, tenies una truita que en un restaurant te la cobrarien. En un restaurant normalment si t'els posen porten tres o quatre dies però si tu els agafes. Si dius hòstia... em vaig a buscar el dinar, agafes, et poses a les roques i escopinyes. Les escopinyes són com almejas però el doble de grosses. Els hi fots el matxet per sota i ja està. I te les portes, les obres i una mica de llimona... Allà entre espàrrecs trigueros, conills de bosc que agafàvem amb trampes i escopinyes menjàvem millor del que menjaria un marquès pagant per menjar i sense gastar res. Pagàvem el pa i el vi i l'oli. Li pagàvem això a l'encarregat de la cantina i escolta'm vivíem de meravella.

Com recordes la teva mili?

Al principi malament perquè al principi era al quartel, despertant-se a primeríssima hora de la matinada i a desfilar, a fer gimnàstica. Ara...físicament acabes molt bé però et tenen, lo que és el campament, les passes putes. A més que fas coses a lavar, a fregar plats, a la cuina... Ara, quan ja no passes doncs bé. I a més, en el meu cas de cabo no havia ni de fregar.

Eres cabo?

A infanteria i això encara no tant però a artilleria un cabo no pot tocar una escombra, no pot tocar un pic o una pala, no pot fer res.

I per què eres cabo?

Perquè ho van decidir ells. “Tu estàs estudiant una carrera universitària, ale, al curs de cabo”. I pobre de tu que diguis: “és que no vull ser cabo”. “Estudies una carrera i no saps fer un problema de matemàtiques de batxillerat. Però seràs cabo i a més les passaràs putes.”

Quan escollien fer el curs de cabo, ja abans de fer el curs ja estaven designats els que serien cabos i els que estarien de *relleno*. Si un estava estudiant una carrera universitària per collons, volies o no volies, per collons acabava a cabo.

Normalment està el prejudici que les persones sense llar són d'una classe social baixa o no tenen estudis. Tu a *El Convidat* deies que les persones no neixen al carrer...

Està clar que les persones no neixen al carrer. I segueixo pensant lo mateix. Pots acabar al carrer per molts motius. És més, quasi quasi, que és millor néixer al carrer.

Per què?

Perquè ja tot el que facis és pujar. Si neixes al carrer i segueixes al carrer tota la vida és igual perquè no has conegut una altra cosa. En canvi, si vas a parar al carrer acostumat a entrar a un restaurant de luxe i que et diguin “senyor” i que tu agafis la carta i sàpigues el que has de demanar i quins vins has d'acompanyar amb cada plat que demanis. És com tot a la vida: pujar és fàcil. Quan puges mai no et fas mal. Si puges una escala mai no et fas mal. Ara, si caus sí que et fas mal. Per tant, ja dic qui neix al carrer el dia que

aconsegueix algo és feliç, ha guanyat. El tio que està acostumat a viure bé quan arriba al carrer i els hi passa a molts. Quan arribes al carrer després de viure de conya. Quan estàs acostumat a anar a un restaurant i que l'amo del restaurant surti a veure't i et digui: "Què teniu avui? ai mira avui tenim uns xuletons que estan de conya. Xuletons, com els que es prenen a l'Argentina, amb la guarnició que tu vulguis. Ah vale". "I de primer què voldria prendre? Doncs mira, ja que de segon prens carn Argentina. De primer que et sembla uns palmitos. Ah, doncs sí que això és suau. I de postre teniu crema catalana cremada. Sí, no et preocupis. Vale"

T'acostumes a això i després et trobes que uns anys després o uns mesos després estàs remenant a les escombraries aviam si algun nen ha deixat allà restes d'algun bocadillo. I has d'acostumar-te a tot.

Quines són les causes per les que la majoria de gent acaba al carrer?

N'hi ha moltes, moltes. Primera: la principal, i la meva: Alcoholisme. L'alcoholisme, que mentre estava bé, la família aguanta però arriba un moment que la dona et diu: "o l'alcohol o jo". La resposta seria elemental. Seria elemental per tothom menys per un alcohòlic. És molt fàcil dir-ho però és molt difícil deixar-ho. Et baralles amb la família, perdre la feina. Un dels motius, ja et dic: l'alcoholisme o la drogoaddicció són els motius principals. Mentre tu pots fer, ho pots fer tota la vida. Si un dia perds la feia et trobaràs en un altre lloc però si tu et discapacites a tu mateix per drogues, per alcohol, pel que sigui, per la feina...

A *El Convidat* deies que l'alcohol et pot portar al carrer però el que és segur és que el carrer et portarà l'alcohol.

Sí, per una senzilla raó. L'alcohol et porta al carrer perquè falles amb la feina, falles amb la família. La família no t'aguanta, els amics no t'aguanten i te'n vas al carrer. Però quan estàs al carrer i no tens res, el carrer et porta a l'alcohol. Et porta a l'alcohol per una senzilla raó. Tens gana, tens fred i et trobes fet una merda. L'alcohol, primera: et treu la gana, et treu el fred, et treu la depressió, t'anima i tot per un euro. Un cartró de vi. Què hi ha per un euro que et serveixi per això? Si dius és que tinc gana. Tens gana? Per un euro et compraràs una barra de pa. Però què li posaràs a dintre? Lo que li posis a dintre et valdrà un parell o tres d'euros. Aleshores et compres una barra de pa i què? Amb això t'has gastat l'euro? I t'acabes la barra de pa i dius: tinc gana. En canvi, et

compres un cartró de vi per un euro, te'l prens i: ai mira, ara no tinc gana. D'aquí a una hora tindrè gana però ara no. I et prens el cartró de vi i a més et puja la moral, t'anima. Què pots trobar per un euro que et tregui la gana, que t'animi i que et faci no pensar lo merda que ets i la merda de vida que portes? No hi ha res.

I la teva família no va intentar ajudar-te portant-te a algun centre de desintoxicació?

La família: haurem de portar-te a un centre... Però la família no està per punyetes.

Et van oferir anar a algun centre i tu vas dir que no?

Primer em van posar en un centre de desintoxicació. Però vols què et digui una cosa? No serveixen per res. Estàs una temporada allà, et fan cinquanta conferències i quan surts encara... Jo vaig estar-hi en un i quan surts la majoria en uns mesos tornen a estar mamats i encara més. Jo em pregunto: per què aquesta exageració? “ni una gota d'alcohol”. Aquest control?

Podries explicar-me des del moment en què et gradues fins que et quedes al carrer?

Vaig estar-hi anys treballant primer a El Correu Català. A l'últim any va coincidir amb la mili i encara vaig al diari de Menorca. Com estava de Menorca, d'aquí van telefonar el director del diari de Menorca i ell va telefonar el meu coronel. I li va dir: “-Oye, quiero a este chaval para la noche.” I llavors: “Mientras él haga el servicio normal...”. I mentres anava al diari venia lo típic que són els diaris petits, anaven arribant els teletips i anaves agafant i separant, aquest val la pena, li posaves un titular, li posaves el que interessava i au. Cosa que a la pàgina segons era nacional, internacional... això no interessa: paperera. “Home, aquest titular gran”...I vaig estar-hi un temps així. Després ja la vida normal perquè quan em passava la nit allà i després l'endemà si em tocava guàrdia m'havia de llevar a les 8h, o sigui que dormia un parell d'hores. I al final ho vaig deixar perquè com deia el director entre que sortia a les 5h, tot el dia

“Escriu molt bé però li agrada massa beure”. Home, clar que bevia, passava tot el dia fent el servei de la mili i tota la nit fins a les dues o les tres al diari, que arribava a les quatre o així al quartel i a les set ja estava amunt.

Durant quants mesos va anar al diari?

Vaig aguantar tres o quatre mesos. També quan vaig estar al diari de Barcelona hi havia dies que se'm feien les sis del matí. O sigui que entre que arribava a casa em posava a dormir i tot. I després no sóc capaç d'aixecar-me del llit fins les dues del migdia.

El Botines durant molt de temps va ser el millor periodista esportiu de Barcelona, que inclús va tenir a la tele. Alex Botines, *Entre Cuatro Balones*, i era el director d'esports del Diari de Barcelona quan el diari de Barcelona el dirigia el Jesus Maria Pernaú.

Vas estar primer a *El Diari de Barcelona* i després a *El Correu Català*?

No, primer a *El Correu Català*, després a *El Diari de Barcelona* i després una altra vegada a *El Correu Català* i entremig vaig estar-hi al *Telexprés*.

Estaves com a periodista o com a col·laborador?

Depèn de quins.

A *El Diari de Barcelona*?

A *El Diari de Barcelona* estava de redactor esportiu amb l'Àlex Botines. Àlex Botines tenia programes de televisió i era el redactor en cap d'esports de *El Diari de Barcelona*. Alex Botines i bueno...n'hi havia uns quants més però ell ho portava tot. En aquell temps que els esports del Correu Català el portava el Monera Falcó.

Coneguts eren Àlex Botines, i el Monera Falcó. El Monera Falcó al *Correu Català*, Alex Botines a *El Correo Catalán* i a *La Vanguardia* estava un dels germans Pérez de Rozas. El Emilio perquè els altres germans, el Carlos era fotògraf i estava també a televisió i l'altre germà, què feia? L'altre germà també era millor i estava de relacions públiques, em penso, no me'n recordo perquè ja fa tant de temps.

I te'n recordes de quin any vas estar al carrer?

Pues no, la veritat. Ara deu fer uns set o vuit anys. Després vaig estar a Arrels.

Quan estaves al carrer eres conscient de quin dia era i això? Tenies noció del pas del temps?

Sí sí, al carrer tens que ser espavilat perquè si no, si no estar al carrer és una putada perquè, per exemple, pot haver-hi una persona que passi pel costat i et dongui una moneda. I et diguin: “tingui”. Però és més probable que passin quatre o cinc joves i que el primer digui: en aquest, et fotin un cop de puny al cap i segueixi caminant. El segon passa: un altre cop de puny al cap i segueixi caminant. I així, fins que passen els quatre, et foten un cop de puny i ja s’han quedat a gust.

A *El Convidat* deies que el fet d’estar al carrer et converteix en invisible als ulls de la societat.

Sí sí, passen i no et veuen.

Per què creus què és?

Per una senzilla raó. Perquè si et parlen, si et pregunten, si et demostren que t’han vist, es sentiran obligats a fer algo, a posar una petita sol·lució. En canvi, si passes i no mires ets com aquesta planta. Ets una planta més que està allà, està viva perquè les plantes estan vives. “Ah, pues si està viva, jo no tinc perquè regar-la, algú la regarà, que està viva. Jo no tinc perquè fer-ho. Adéu.” I segueixen. I doncs, t’acostumes. Jo perquè va passar gens d’Arrels.

Abans que passessin els voluntaris d’Arrels: sabies que existien fundacions o entitats així?

No

I te’n recordes dels voluntaris d’Arrels que et van trobar?

Sí

De com es deien?

Ara no me’n recordo del nom, perquè va donar la casualitat de que jo estava a la rambla del Raval, que era al costat i al sortir d’Arrels, una nit van passar un noi i una noia i es van quedar parats. I em van preguntar, jo vaig contestar i em van donar una targeta i em van dir: per què no véns demà a Arrels? I jo vaig pensar: hosti, no tinc res a perdre.

Vaig anar a l'endemà, em vaig trobar la Charo, que ara ja fa temps que no està a Arrels, em vaig trobar la Charo i aquella nit ja vaig dormir a Arrels.

Si haguessis de donar un consell a algú que viu al carrer, què li diries?

És molt difícil, és molt difícil perquè aquesta gent vol viure al carrer, perquè jo he conegut gent que per molt que els hi diguessis, no volien sortir del carrer. No, si me'n vaig a una residència el primer que faran és no deixar-me beure. O sigui que jo em quedo aquí. Hi ha gent que vol viure al carrer, perquè avui en dia la gent que no vol viure al carrer sap on té d'anar.

Però tu no ho sabies, per exemple.

Jo no ho sabia perquè jo vaig estar-hi molt poc de temps vivint al carrer.

Un any més o menys?

No va arribar, mesos. No ho sabia. I després quan a mi em van dir la gent d'Arrels: "Pots anar dormir a una pensió, i anar a dinar a un lloc, a un bar que et donarem". I després passar d'una pensió a un pis d'Arrels... Allò ja va ser la hòstia. Hombre, que passes a viure en un pis amb dutxa, amb una tele i a més, al pis que vaig anar-hi, allà a Reina Amàlia. Cullons, un pis amb tot el terra parket, amb un bany de cuarto de bany complet, una cuina elèctrica, que podies fer lo que volguessis i a més que et deien quan vas al principi: "Escolta'm un dia a la setmana vindrem i t'acompanyarem al super, a que et compris lo que vulguis." Pues escolta'm, anaves al super i deies: "Em compro la carcassa de pollastre i un os de pernil i unes herbes i em vaig una olla de caldo i així, que la tinc per tota la setmana. I cada dia m'escalfo amb un pot el que vull i li afegeixo uns galets, o uns fideus. Hostres tu. Per mi, de sortint del carrer, això era la glòria.

Jo vaig anar baixant, baixant, baixant, fins a caure a baix de tot. Però després he anat pujant, pujant, pujant. I ara estic amb una habitació amb la meva tele, amb un lloc que es menja de conya.

Treballaves de relacions públiques al Correu Català?

Coneixia a quantitat de gent i em vaig adonar d'una cosa de la gent que en diem famosos. De la gran, enorme diferència que n'hi ha de lo que pensem d'aquesta gent quan els veiem per televisió, els sentim per la ràdio i com són realment en la seva vida. Per exemple, el que passa és que són gent que per tu ja seran, però per exemple veies el Joan Capri, que feia petat de riure i tot això. Parlaves amb ell i era un antipàtic, un tio totalment misògin. En canvi, veies a altres. Veies la Mary Santpere, que al natural encara era més catxonda que... Me'n recordo la Mary Santpere em va dir: "Cony, em van presentar l'Armando Manzanero, que aleshores era el no va a más, era un cantant. Diu: cony, si m'arriba per sota la mamella..." Et foties un tip de riure. Altres que eren chulitos, com el Pepe Martín que feia el conde de Monte Cristo, que anava en plan guaperas. Me'n recordo una vegada que el vam portar al *Corte Inglés*, que hi havia un concurs de pintura i amb *El Corte Inglés* de quadres de críos i era quan ell estava fent el conde Montecristo, que aleshores el Manzanera era el no va a más. I un col·legi de monges ensenyant els quadres a les seves nenes i les nenes van començar: madre, madre: és el conde de Montecristo. Anava moreno, perquè prenia el sol inclús a l'hivern, al club Natació Barcelona. Allà tot moreno, la seva sonrisa... i les nenes. I les monges: "Venga niñas, vamonos". I es va acostar amb una monja i li va dir: "Déjelas estar madre, que sólo mirando no pecan." I la monja es va posar vermella.

I quant temps vas estar de Relacions Públiques?

Puff, és que anava i tornava. Em va agafar a mitja mili, em va agafar en mig que s'havia de fer les pràctiques de Periodisme i aleshores et deien el lloc de les pràctiques i em vaig passar una temporada llarga a El Diari de Barcelona, amb l'Àlex Botines, fent esports que no era lo meu però...

Què és el que més t'agrada del Periodisme?

Tot, tot. El Periodisme per mi era lo que deia el Manuel del Arco, no sé si el coneixes.

Vam parlar d'ell, tenia el *Mano a Mano* a *La Vanguardia*.

Exacte, el periodisme per ell era lo que avui en dia pocs fan. Era com ell va titular un dels seus... Normalment ell titulava *Mano a Mano* però va haver-hi un temps que va titular lo que és el periodisme, o lo que tindria de ser el Periodisme, que era Ver, Oír y

Contar. O sigui... per el Manuel del Arco era senzillament, amb allò o amb la persona amb la que tu has estat, com tothom no pot estar-hi, transmetre-li exactament lo que és aquesta persona. O amb allò d'on has estat i la gent no ha pogut estar-hi transmetre-li exactament aquest fet. I jo crec que això és el periodisme. Lo altre ja entre amb opinió, amb política, moltes vegades...literatura.

I creus que el Periodisme cada vegada ha anat a pitjor i s'ha degradat?

Sí, senzillament per una raó. Queden molts periodistes que fan exactament això. Però hi ha molt periodista que ja va a un lloc amb una idea prèvia, per ideologia, per religió, no tant però...que ja van amb una idea prèvia. No és lo mateix el Jiménez Losantos, que molta altra gent. El periodista que ja va amb una idea prèvia i que ja t'agafa i escolta però ja pensant abans a partir d'una ideologia política, religiosa...tot això. Aquest tio no és periodista. El periodista no té perquè posar la seva opinió. Per això estan els articulistes, els editorialistes, i molta gent. I els escriptors. El periodista et té de transmetre lo que tu no has pogut estar o no has pogut veure o no has pogut parlar amb una persona. El periodista et té de transmetre exactament això d'una manera imparcial. Si el periodista és parcial ja no és periodista. Perquè ja no et dona a tu la opció de que tu vegis, pensis i treguis una conclusió. Si el periodista ja l'ha pres abans per tu és que tu ets tonto. Li dic amb aquest lo que té que pensar. Aquest tio, el president del govern m'ha dit d'això i jo ja dic d'entrada que és una xorrada. La gent no són nens, no són subnormals. Diga-li les paraules del president del govern i que ell pensi lo que vulgui, eh? Lo que no pots fer és d'entrada dir-li lo que tu penses. Tu no ets ningú, tu ets un periodista que transmet notícies. Ara, si vols pensar a la gent lo que penses tu, deixa de ser periodista, fes-te polític, fes-te diputat, fes-te lo que vulguis i aleshores digues lo que penses. Però la gent que fa un diari, la gent no vol saber lo que tu penses, vol saber la realitat.

El Martí Gómez em deia que cada vegada es desgasten menys la sola de les sabates, la gent parteix molt d'Internet però el Periodisme no és tan de carrer...

Bueno, Internet té moltes coses bones però crec que també té moltes coses dolentes. És com altres coses i hi ha gent que arriba un moment que es tanquen i ja... "Per què he de sortir si tot ho tinc aquí?" No ho tens tot aquí.

Hi ha algunes coses que no tinc clares. Per exemple, quan em vas explicar que t'havies quedat al carrer... Ja no estaves amb l'Amparo?

No, ja feia temps que no estàvem. Va haver-hi un moment que l'Amparo i jo ho vam deixar, jo me'n vaig anar a un altre pis. I ja, ens vam veure un parell de vegades però ens vam deixar de veure i quan estava a l'altre pis pues va arribar un moment que també, en part per, jo sempre havia tingut tendència a l'alcohol i sobretot al deixar-ho amb l'Amparo, estan sol...

Va ser un dels detonants que comencassis a beure més?

Exactament, perquè quan estava amb ella bevia una mica i ella: "escolta'm, alto". Però estant sol i ademés en un pal de tan me'n fotia, doncs... aleshores, escolta'm. I sobretot quan les coses ja anaven malament perquè precisament per l'alcohol i tot això. Pues em vaig dedicar a beure més per una senzilla raó: primera, perquè vius d'una manera que no vols. Segona: que cada vegada tens menys peles. I amb un euro, avui en dia. Aleshores amb 50 cèntims que et valia un cartró de vi. Se't treia la gana, se't treia el mal humor, i se't treia el fred si estaves al carrer. Què més es pot fer amb un euro? Per això la gent que està al carrer, els veuràs sempre amb un cartró de vi perquè el vi treu la gana, treu el fred i arriba un moment que et fa que deixis de pensar perquè de vegades comences a pensar i dius: i ara per què no em tiro al metro?

T'ho havies arribat a plantejar?

Sí, i havia arribat a estar al metro pensant: mira, ara que ve, al principi de l'Andana que és quan ve amb velocitat encara, perquè al final de l'andana ja va parat. L'únic que fas és fotre't una hòstia amb els rails. Però quan entra ràpid: ara em tiro aquí, m'arrastra tota l'andana i amb cosa d'un parell o tres de segons tot s'ha anat a la merda. Ho havia arribat a pensar més d'una vegada i havia estat més d'una vegada a l'andana del metro pensant: ho faig o no ho faig? Però sempre pensava: Bueno, deixem-ho per demà, igual aquesta nit trobo algo que m'animi, algun al·licient o algo.

I vas trobar algun al·licient quan estaves al carrer?

Sempre es troben al·licients, si el vols trobar sempre es troba. Que un gos et vingui i se't pugi i et faci... Sempre, això t'anima un dia. O que un xaval et digui: "hola, què fas aquí amb aquest banc dormint?" Ah, pues mira, que m'ha agafat son. I les mares: "nen, fot el camp, fot el camp". I jo: "senyora, tranquil·la, que no sóc contagiós". No sé... és allò que sempre acabes pensant: bueno, pensa una cosa, que tirar-te al metro també ho pots fer demà. De moment, passem avui aviam què tal.

Quant temps va passar entre que vas començar a estar malament fins que vas acabar al carrer? Perquè a això solen trigar-se anys...

No, no. Va ser poc temps. Jo vaig anar al carrer quan senzillament a la pensió que estava em van dir: o pagues demà o te'n vas al carrer. I me'n vaig anar al carrer. I ja està.

Però el procés de perdre la feina, perdre els vincles familiars...?

Va ser per alcoholisme totalment.

I quant temps va trigar més o menys?

Aquestes coses mai se sap quan comencen ni quan acaben.

Però solen trigar bastant temps, no?

Home, depèn de les persones és una degradació perquè és una qüestió de com cantava el Gardel, no? Vas caient, i arriba un moment, quan has caigut una mica pots tornar a pujar una mica. Quan has caigut molt i quan has caigut ja a estar al carrer i alcoholitzat ja arriba un moment que tu no pots sortir. Si tens família que et busca i t'ho arregla, vale. Però si la família arriba un moment que et diu: pues tu t'ho faràs. I jo vaig tenir la sort de trobar Arrels.

I com era un dia al carrer, des que et despertaves fins que intentaves anar-te'n a dormir?

Al començar per intentar aconseguir algo per menjar, sobretot amb les papereres dels voltants dels col·legis de nens, perquè allà van les mares perquè els hi porten els bocates i els nens: "hòstia, una altra vegada mortadel·la." I ho fotien a la paperera. O sigui que...

buscar per papereres o per on fos menjar. Buscar amb algun lloc alguna monedeta per comprar el cartró de vi. Intentar mantenir la relació mínima amb la família perquè de tant en tant et donguessin alguns diners.

Encara mantenies contacte llavors?

Sí sí, però contacte mínim. I amb mala llet.

Ells sabien que estaves al carrer?

I amb mala llet i em pagaven la pensió però temporalment. Que tampoc no vaig estar-hi tant de temps al carrer perquè ja et dic...vaig tenir la sort de que en cosa de setmana i pico vaig començar, em van trobar i vaig començar a tractar amb la gent d'Arrels.

I demanaves diners amb freqüència?

No, no gaire. No gaire perquè a mi em resultava...Però vaig conèixer gent que escolta'm cada dia, sobretot diumenges al matí. Lo que passa que allà va haver-hi un temps que hi havia quasi una màfia.

Per demanar diners?

Sí, la porta d'una església que fos molt concorrida amb un diumenge al matí et posaves així i veien un parell i et fotien fora...era suyo. I anaven cada dia però ja eren gent que vivien d'això. Jo mai no em va interessar perquè aquesta gent que viu d'això és perquè ja no pensa sortir d'això. Jo tot el temps que vaig estar al carrer, que va ser poc. Tot el temps que estava al carrer la meua mentalitat era: "Això és temporal. Com si et trenques una cama, que d'aquí a un mes tornaràs a caminar." Dons estar al carrer era lo mateix, amb aquesta mentalitat. Ara, hi ha gent que està al carrer i la seva mentalitat és: em tinc d'adaptar la vida al carrer i tinc de montar-m'ho per viure bé al carrer. Jo mai no vaig pensar amb això. Jo sempre pensava: ara estic al carrer, aviam si la setmana que ve ja no estic. I si no és la setmana que ve serà l'altra. I de fet, vaig estar-hi relativament poc temps al carrer.

I combinant amb la pensió, entre pensió i carrer? Quant temps va passar?

A la pensió vaig estar-hi molt de temps perquè quan em van trobar els d'Arrels al principi també em van portar a la pensió.

Però abans de la pensió d'Arrels, la època aquella que m'has dit que combinaves potser dues setmanes a la pensió i una època al carrer. Quant temps va ser més o menys?

No ho sé, uns mesos. Que ja et dic, depenia de quan els meus germans venien i em donaven alguna pela o... I a més, també estava tramitant ajudes econòmiques. Lo que passa és que en aquell temps, la veritat és que, els tràmits per ajudes econòmiques no eren tan ràpids com ara, eh? Hi havia un temps que això de demanar al govern una ajuda econòmica, demanar al govern o a l'ajuntament o allà on fos, era Déu i ajuda, eh? I no entenc perquè si ara tinc dret, no en tenia aleshores? Perquè ara, per exemple, se'm reconeixen X anys treballats i ara estic cobrant una jubilació. Tampoc és res de l'altre món avui en dia. Però són més de 800 euros al mes, que corren... Aquí, per estar aquí, em cobren 600 i pico.

T'ho pagues tot tu o t'ho subvenciona una part Arrels o la Generalitat?

Una part me la subvenciona la Generalitat. Perquè a part, ha anat canviant també la cosa. Perquè abans era per incapacitat física i ara ja, des d'Arrels sí que estic en una situació de que em pago tot aquí. Em donen per gastos al mes i tinc una conta al banc, que està bastant bé. Però és que ara estic cobrant jubilació. I ara, des de fa no arriba a un any. Ara tinc una jubilació, es van donar conta de que he estat trenta pico d'anys cotitzant a la seguretat social. I ara estic, no m'estan donant diguem-ne una caritat com és un PIRMI, sinó que m'estan tornant lo que he cotitzat, que del sou em descomptaven bastant. Ara estic cobrant 800 i pico d'euros al mes. No és massa però em dóna per viure aquí, em dona per tenir per gastos. Tinc seguretat social complerta. Em dóna per anar acumulant i escolta'm, tinc la meva ràdio, tinc la meva tele. Això no m'ho han regalat ni és de la casa. Me l'he comprat jo, igual que la ràdio. I va de conya.

I què esperes del futur?

Del futur? Jesusito, que me quede como estoy. Jo ara estic bé. M'agradaria trobar una novia jove i maca, eh? Però ja sé que això és impossible. O no tant jove, però maca. Que això sí que seria possible, però perquè avui en dia n'hi ha dones de cinquanta i de cinquanta pico d'anys que estan estupendes, eh? Tu pensa una cosa, ja fa temps, em vaig enterar que la Isabel Preysler i jo vam néixer el mateix any.

I ara està amb el Vargas Llosa, que és molt més gran.

El Vargas Llosa té 70 pico i la Preysler té 65 o una cosa així. Però clar, hi ha una diferència. També hi ha hagut moltes dones que amb 60 anys escolta'm. La Sharon Stone em penso que té només tres o quatre anys menys que jo i mira com està, eh? O sigui que avui en dia, tenint diners, ser maca als 60 anys no costa res. Ser maca a la teva edat és lo normal, no tant com tu però és lo normal. En canvi, ser maca amb 60 i pico d'anys, ho pot ser qualsevol dona com la Isabel Preysler, que ja et dic que té la meva edat, amb això. Si no hi ha diners. Si ets una dona que té de treballar cada dia, que és té que ficar a la cuina, que no té temps de...Que es fot una dutxa ràpida, no un bany d'espuma amb 55 potingus, pensa que la Isabel Preysler només amb un potet de qualsevol merda que sigui es gasta més de lo que una dona treballadora es pot gastar en tot el mes, amb pintallavis. Primer, una miqueta de coloret. Perquè si et pots gastar mil euros al mes en cosmètics seràs maca tota la vida. Però no tothom ho pot fer.

T'han dit alguna cosa més de la operació de cor o encara no saps quan t'operaran?

No m'han tornat a dir res, però res. No he tornat a veure a la cardiòloga en molt de temps. I com que em passo el dia aquí. Ara que ve l'estiu ja veurem, sortirà. Però quan surto vaig a la cantonada i torno. Perquè ademés, on tinc d'anar?

Horta és maco, pots anar a passejar.

És que les pujades i baixades...

Tens la cama malament també?

Tinc els dos fèmurs operats, i sobretot el genoll operat dues vegades. Porto més ferros a sobre que el Robokob. Vaig, i a aquest barri que tot són pujades i baixades. Vaig amb una por perquè en una baixada vulguis o no vulguis t'acceleres i si et falla el bastó, que la muleta, la crossa que porto pues arriba un moment que ja m'ha passat, que t'acceleres i acabes anant cap a terra. Per tant, arriba un moment que no m'arrisco. I que quan arribi l'estiu m'agradaria anar a la platja però fins on vaig a buscar una parada de metro, tot el camí del metro, després vaig a la platja, camino per la sorra que en principi de baixada va bé però... ja m'he fet a la idea de que...La idea que és té que fer tothom. Quan estàs cascat estàs cascat. M'agradaria sortir, anar a jugar a bolos, però sé que no puc jugar a bolos. M'agradaria anar a algun lloc a jugar a ping pong, però ja no puc jugar a

ping pong. Sempre m'havia encantat jugar a bàsquet però com puc jugar a bàsquet amb una cossa? M'he fet a la idea que hi ha coses que no puc i no puc. I a mi m'encantaria trobar una novia jove, maca, anar a viure amb ella, tenir un crio per jugar amb el crio, fer el dinar cada dia. Jo, lo que ens agradi a la família, no assentar-me aquí a la taula a l'hora que em criden i trobar-me un plat al davant. Que em diuen: això, és lo que hi ha. Que hi ha llocs que et diuen: què vols, això o això? No, arròs. Hosti, és que no em ve de gust arròs.

Quan et vaig preguntar si seria millor néixer al carrer, em vas explicar que hi ha gent que està acostumada a anar a restaurants de luxe, la crema catalana, els xuletons...Et referies a tu o era generalització?

No no, a mi m'encantava anar a bons restaurants i a més, és que quan treballava a Relacions Públiques de *El Correu Català* tenia un dinar o un sopar dia sí dia no o cada dia. I si no els tenia jo, el tenia el meu pare, que era el director de publicitat de El Correu Català però ell no podia anar a tots i per quedar bé de vegades anava però moltes vegades quedava molt bé dient: no puc anar jo, però t'envio al meu fill que treballa amb mi i després ja parlarem. I llavors: t'atenien, home, ets el fill, el Jaume. Me'n recordo que inclús l'Alfons Comín i el que va ser el primer director general de El Corte Inglés aquí a Catalunya, i que a més la seva filla treballava amb el meu pare a el Correu Català. La Pepita, que era una amiga collonuda. Pues anava allà i : “Hola, Jaime, ¿Cómo está tu padre? Ya me ha dicho Pepita...” Tot això i després deien: “senyores, hoy como es viernes...” Això em va quedar gravat perquè ja és el colmo del cinisme però per ell era normal i per la gent era normal en aquell temps. Diu, amb un cocktail allò que et posen gambes, croquetes, et donen el whisky, per picar. Diu: “Hoy como es viernes, no hemos hecho las croquetas de jamón, o sea que se las pueden comer tranquilos porque son de salmón de primera calidad”. I jo pensava: “Hòstia, resulta que la idea de que els divendres no es mengés carn venia de l'antic cristianisme, d'un dia de fer un sacrifici perquè els pobres... *ma cagun dena*, quin sacrifici, quin sacrifici, hòstia tu La carn era, sobretot a Europa, als pobles que no toquen la costa, la carn era l'aliment fonamental, la proteïna fonamental. Tot el centre d'Europa no és com ara, que ara trobes a Berlín, que està al centre d'Europa i et trobes una llagosta fresca, eh? Que no té ni deu hores de pescada, o té les tenen vives i pots escollir. Però en aquells temps no era així i llavors el no menjar carn era un sacrifici, perquè no menjar carn volia dir menjar verdures, patates i tot això. Però amb el temps que tenia aquest i a més dir: “Por tanto, como hoy es

viernes, las croquetas no son de jamón, són de salmón”. I tu deies: *ma cagun dena*, quin sacrifici, quin sacrifici, hòstia tu. El salmón valia deu vegades més que el pernil, perquè no era com ara, que crien kilos de salmón a tot arreu. Lo que passa que tampoc és el mateix salmón, que el salmón pescat en rius. Però bueno... n’hi ha criaderos, de salmó. Collons, si el salmón avui en dia és de lo més barato, aquí mateix ens donen salmón de tant en tant. Lo que no donen és salmón fumat, eh? Aquest sí que és car.

A El Convidat deies que et van robar la bossa on portaves les fotos i totes les teves coses?

Sí! Encara que, després de que digues això a El Convidat. Resulta que un parell de setmanes després, va venir aquí, que feia anys, anys que no la veia, una cosina meva. La filla del meu tio, que a més era el meu padrí, el germà del meu pare, va venir i em va portar, que tenia a casa. Em va portar un piló de fotos d’ella i de mi quan érem críos. Perquè fotos de després sempre es poden aconseguir, no? Però aquestes són...d’ella, la meva avia, els seus pares, el seu pare que era el meu padrí, amb el meu pare i la meva mare de joves. Quan érem críos ella i jo, pues em va portar un pilot de fotos, que encara les tinc.

Et venen a visitar sovint?

No ha tornat a venir, però va tenir el detall. Tot això va ser quan vaig sortir a la *tele* per allò de El Convidat. Durant una setmana van sortir amics com surten els bolets al setembre. Però clar, després van tornar a desaparèixer. És lo normal ja, ja fa temps que estic així i ja no ho espero. Aquí, o em ve a veure gent d’Arrels o em ve a veure una amiga que vaig conèixer fa uns anys i que és la única que segons la temporada. Una amiga d’un bar on anàvem la dona i jo, que el seu marit la tractava com una *deixonses* i la dona i jo li donàvem aprecí si la trobàvem fora d’allà, ens anàvem a prendre algo. Després la dona també quan em vaig separar de la dona, la vaig seguir veient a ella. Mentrestant ha anat tenint novios i deixant novios, però a mi em ve a veure de tant en tant, segons li van les coses, perquè em guarda un carinyo d’aquell temps

Transcripció entrevista a José Martí Gómez:

Creu que el periodisme segueix sent ‘El Oficio Más Hermoso del Mundo’?

Jo crec, que sí... per mi. Cada persona que estima la seva professió és el millor. Un metge que se l'estimi et dirà que és el metge, un altre et dirà que advocat, un enginyer... Per mi el periodisme ha estat un ofici en què he patit molt, *com* en tots els oficis, però he disfrutat molt.

Tenia la visió que el periodisme abans era un ofici utòpic però a *El Oficio Más Hermoso del Mundo* explica que en aquella època ja hi havia pluriempleats, parlava d'un cap de *El Mediterráneo* que treballava a l'hora a Aduanes i al diari, i no hi havia gaire independència. Com ha evolucionat el periodisme des d'aleshores?

Jo crec que ha evolucionat a pitjor. Quan jo vaig començar hi havia una pressió únicament, que era la censura de la dictadura. Els sous eren baixos, era el que ara seria un mil eurista. Però hi havia possibilitat de promocionar-se del diari, anar pujant pujant i acabar situant-se bé. I sobretot també hi havia que el treball era fix, i que hi havia molta feina. No hi havia empreses públiques, privades. Si no estaves a gust al teu diari tenies molts diaris per poder canviar i molts seminaris. Això ha desaparegut, ha anat a pitjor. Ara no hi ha la censura política, hi ha la pressió política en determinats mitjans, però sobretot la pressió econòmica de les empreses.

Si tingués la meva edat, estigués a punt de graduar-se i s'iniciés ara en la professió, ¿què faria?

Jo... si tingués la teva edat. Quina edat tens ara?

Vint-i-dos.

Si tingués la teva edat, si tingués vint-i-dos anys i m'agrades de veritat voler ser periodista faria lo possible per ser periodista i m'il·lusionaria ser periodista sabent que em costarà trobar feina, que al principi serà difícil. Però jo crec que si t'agrada una cosa i hi poses tenacitat al final ho aconsegueixes. Jo tinc un net, tinc una filla a estats Units i té dos fills. Un ja està acabant el curs que ve la universitat. I quan estava a punt d'acabar per ingressar a la universitat, els recruiters que va pels instituts buscant nens que siguin bons estudiants. I la meva filla va parlar amb un recruiter d'aquests i li va preguntar i

què busquen nens amb molt bones notes? Diu: no, no tant. Ja no. Amèrica està ple de nens, hi ha milions de nens que treuen deus. Ja no ens interessen els nens deu, ens interessen els nens que posen passió. Per exemple, diu si el teu fill té passió per les formigues això ens interessa. No per les formigues, perquè dius aquest nen que té passió per algo trobarà passió que li servirà per estudiar. O sigui busquen nens passió. La professió també és això: buscar passió.

I vostè com va trobar la passió pel periodisme?

Doncs no ho sé, perquè a la meua família no tinc antecedents.

Vaig llegir una entrevista que li va fer l'Enric González a Jot Down i vostè li deia que estava estudiant magisteri i va ser aleshores quan es va adonar que volia ser periodista. Per què aquest canvi?

Suposo que perquè sóc un noi, que al contrari que passa amb la gent jove, generalitzar sempre és difícil, posar-ho entre cometes. Però ara en general hi ha noves tecnologies, que entren més són més fàcils. I jo crec que la gent jove llegeix poc, que inclús els periodistes llegeixen poc. Jo he llegit molt, des de molt jove he llegit molt. Des d'adolescent. I potser sigui la raó, la lectura. Alomillar en alguns llibres del Graham Greene, o altres de la meua època que sense adonar-me potser en van influir. I sobretot al llegir unes històries que em fascinaven i bueno... alomillar algun dia m'agradaria explicar aquestes històries. Dic jo...

Té alguna història preferida de totes les que ha escrit?

No. Hi ha moltes. Jo el que crec és que quan portes molts anys de periodisme tens moltes històries que t'han impregnat. Hi ha històries dramàtiques, hi ha històries divertides... M'han captivat molt sempre les històries de perdedors, de gent que ha tingut mala sort a la vida o que no se l'ha sapigut buscar o que la història d'Espanya, històries de la guerra civil. Gent que la guerra civil va trencar les seves vides, els seus horitzons professionals, sentimentals... Veure gent que ha estat molt famosa i després baixa i et trobes que ha caigut perquè la fama dura poc i no l'ha sapigut assimilar. Això t'enriqueix, et fa madurar i et fa veure que la vida és fràgil i que no t'ho creguis mai. Estàs a dalt i tampoc ets el rei del mambo perquè això pot durar quatre dies. En general, aquestes històries. Quina? No ho sé hi ha moltes, no puc triar. Hi ha moltes.

Estic fent el Treball de Fi de Grau sobre Jaume Marsé, un periodista que va acabar al carrer i treballava a *El Correo Catalán*, va coincidir amb vostè...

Aquesta història jo la conec de rebot. Un dia, quan de la pobresa no es parlava tant. Però com aquests temes sempre m'han interessat molt, vaig fer un reportatge de cinc centres de Barcelona que es dediquen als sense sostres. Vaig estar a Arrels, vaig estar a un de la Barceloneta, vaig estar a sant Joan de Déu, vaig estar al que està a la plaça Lesseps. A sis centres. Un dia estava a Arrels despedint-me del director i va venir a un home amb un bastó i em va dir: "Tu no em recordes." Dic: no. Diu: "Vaig treballar amb tu a *El Correu Català*." Era cap de relacions públiques em sembla que em va dir. I jo: no, no me'n recordo. I què fas? Diu: doncs mira, aquí estic sense sostre. I a mi em va frapar. És lo que deia abans. Em va frapar molt i ho he recordat molt sempre. Perquè treballàvem els dos junts, a la mateixa època. Per què ell ha acabat així, i jo no? Els d'Arrels i tots aquests centres tenen la teoria, no sé si te l'han explicada. La teoria de perquè aquesta gent acaba així és la teoria d'aquestes cordes que amarren els barcos, que estan fets de molts fils. Es van desprenent dels vincles, es trenca una corda i es queden sense feina, com es queda sense feina té vergonya i deixa de veure els amics, es trenca una altra corda. Sense feina i sense amics, es tira a la beguda, es trenca una altra corda. Sense amics i amb la beguda, la dona el fot fora de casa. Es trenca una altra corda i és com un vaixell que s'enfonsa al mar. Ell se'n va al carrer. I llavors penses: per què no m'ha pogut passar a mi? Home, t'enganyes i dius: no perquè jo he treballat bé... El dia menys pensat ve un ERE i et foten fora als quaranta i pico d'anys. Jo ara tinc vergonya de dir-li als amics que m'han fotut fora. Total, que l'itinerari d'aquest home, com el de tants homes, pot ser el teu. Però llavors en aquest cas em va frapar perquè em vaig trobar amb un home que havia estat al costat. Bueno, al costat no però a la mateixa empresa.

I el recordava de quan treballaven a *El Correu Català*?

No, perquè no teníem molta relació. Potser l'havia vist, segur que havia parlat amb ell. Però havien passat trenta o quaranta. No era un company de redacció. Però la història, em va frapar, em va frapar.

De què van parlar?

Em va explicar això, que estava sense sostre. Anava net, anava polit, perquè els netegen i els donen roba neta. Donava la sensació de ser un home derrotat però sobretot lo que em va impressionar és això. Aquesta frase de: hagués pogut ser jo.

Què creu que es podria fer per canviar la situació de les persones sense llar?

L'altre dia al programa que col·labora, el 'A Vivir que Són Dos Dies' i vam portar un tio a la ràdio nord-americà que diu que lo essencial és, que s'està començant a aplicar aquí una mica. Lo essencial és donar-li un pis, algo un puguí viure. Que inclús és més barato que la cosa assistencial. Lo que passa que això clar, necessites diners. Després també hi ha un factor que em deien a aquests centres...que hi ha gent que no vol anar al pis, que el carrer és lo seu. I que van i tornen i li diuen al director: "Muchas gracias por su ayuda pero lo siento mucho, pero lo mio es la calle". Això ho diu també la doctora Garrauxa, que porta drogoaddictes i alcohòlics, sobretot alcohòlics, que escullen el carrer i tenen centres, tenen centres molt macos. I molts d'ells li diuen: "Lo siento doctora, pero prefiero dormir de frío apuñalado en la calle que en una cómoda cama en su centro". I hi ha que respectar-los també. La diferència, i això ha canviat igual que el periodisme, que aquesta gent eren sobretot drogradictes, alcohòlics o malalts mentals. Continuen existint aquests però s'ha ampliat molt amb gent que no és ni drogoaddicta ni alcohòlica, gent que s'ha quedat sense feina.

Com creu que es podria canviar la percepció social de prejudicis que és té cap a aquestes persones? Sobretot a nivell de mitjans, tot i que cada vegada hi ha més reportatges sobre el tema.

Jo no crec que hi hagi despreci social, marginació. Jo crec que hi ha no mirar-los, invisibilitat, que és pitjor poder. Llavors vas pels carrers, els mires però hi ha tants que és difícil. Abans algunes vegades em parava a parlar amb ells: ¿Cómo está? ¿Cómo va la vida? Els hi donava un cigarro, parlava...una cervesa si volien. Ara no et pararies. En aquest barri per exemple hi ha una tribu, que sempre estan els carros por ay, dormen als carrers. No ho sé...és un problema, és un problema. Però clar, és el problema de la pobresa, no només els sense sostre. La gent que ara va als menjadors socials és gent que fa cinc anys, sis anys, no hagués imaginat mai que aniria.

Vaig llegir el seu article ‘La Nueva Pobreza’ al Huffington Post i explicava precisament això. Com creu que hauria de tractar-se aquest tema a nivell periodístic?

Amb molt respecte i anant molt. Lo que passa que es fan coses, ara cada vegada més. Però jo no sé si és fan bé. En el sentit que quan jo vaig fer aquest reportatge, ja et dic fa vuit anys i després s’ha escrit més sobre això. Però en aquella època, el director d’un d’aquests centres que vaig anar em va dir: “Hòstia, que content que estic. Per primera vegada veig un periodista. He parlat amb ells per telèfon. Però venir, aquí, no n’ha vingut mai cap. Això és un fallo del periodisme perquè per telèfon et donen les dades però no ho vius. No és lo mateix anar a les set del matí a les portes d’aquests centres i veure’ls arribar, a les seves motxilles, com parlen, com es comporten, com es barallen per posar-se a la cua a entrar a esmorzar. No és lo mateix tenen una forma de parlar peculiar, una forma d’interactuar peculiar, una forma de moure’s peculiar, una forma d’actuar peculiar i llavors estàs allà i et conten històries peculiars la gent que els porta. A la Barceloneta hi havia una voluntària que és professora de música i ha creat una petita orquestra i un dia em va explicar. Els que tenia els bongos ha fotut el camp i se m’ha emportat els bongos. Ja els hauria venut por ai, ha vist calers, i no tornaran. Dic “I què faràs?” I em diu: “Doncs paciència. Compraré un altre bongo i quan vingui li tornaré a donar però bueno... el tio aquest en aquest moment el tio va pensar els venc, li deuriem donar un duro, i amb això ja tinc per un paquet de tabac. I després hi ha gent suposo... lo més dolorós és aquesta pobresa nouvinguda. Del matrimoni que tenia un petit negoci, que intentaven defensar-lo fins el final, la tendeta l’ha hipotecat. Els han fotut fora perquè no han pogut pagar.

Ja, o gent que passa de tot a res. És el que em deia el Jaume Marsé quan vaig parlar amb ell, que quan algú neix al carrer només pot anar a millor. En canvi, quan algú que ho ha tingut tot ho perd s’enfonsa totalment perquè la caiguda és...

Clar, suposo que al principi passen molta vergonya perquè la cua allà. Després hi ha aquesta gent que va també a buscar paquets. El problema és que és un problema que hauria d’afrontar-se des d’un punt de vista polític, governamental, la Generalitat. Els sense sostre els estan mantenint en part l’església catòlica i una sèrie d’associacions laiques i una societat civil compromesa. A mi em deien un dia: si un dia Barcelona, Creu Roja, els centres aquests tanquem durant quinze dies seria un caos.

Quan vaig anar a Arrels em van explicar que a vegades de llocs de les afores de Barcelona els paguen un billet perquè a nivell municipal no tenen recursos i llavors els hi diuen que vagin a Barcelona, que hi trobaran més oportunitats.

Sí, també es feia cap a Bilbao. A Bilbao tenien una organització molt bona d'ajuda a aquesta gent. Un dia al programa de ràdio l'Ada Colau deia: "tota aquesta qüestió de la pobresa és cosa de la política, lo altre són parches. Està molt bé però s'ha d'acabar". I ara és alcaldessa i un dia li vaig llegir: "No llego a todo". Segur que la alcaldessa s'haurà trobat amb gent que conegui el problema i li haurà dit" vagi a Càritas o vagi a un centre social d'aquests. Que el mantenen qui el manté. Ja ho veus quan vas: voluntaris, dones que netegen la roba, metges que van voluntaris. Si tot això s'acaba pobresa a tope, perquè cada vegada n'hi ha més.

Al seu últim llibre vostè diu que és important que els periodistes desgastin la sola de les sabates però les soles cada vegada es desgasten menys. Per què?

Un periodista ara s'ha habituat a Internet. Tot i així insisteixo... hi ha periodistes que continuen gastant soles de sabata. Però dic que la majoria.

Però perquè suposo que és una imposició dels mitjans també, no?

Els diaris tenen uns mandos intermitjos molt fluixos i el reportatge, que és el gènere estrella. El reportatge dedica't un mes, jo perquè depenia de mi mateix i ho podia fer, no em manava ningú. A La Vanguardia tenia categoria de redactor en cap però sense exercir jefatura, per sou. Però tenia plena llibertat, depenia únicament del director. Em tirava potser un mes fent un reportatge. Ara és lo que dius tu, esto en un cuarto de hora. Què fas? Agafes Internet, perds la frescura, agafes dades però dius: li falta vida. I això s'ha perdut, gastar suelas de zapato. Una vegada em van demanar fer una conferència a Cornellà sobre marginació. I jo vaig dir: home, fa temps que no ho faig, deixa'm buscar uns contactes. Vaig buscar uns vells contactes perquè em possessin una mica al dia. I un dels contactes era un policia que s'havia dedicat molt a la marginació i que havia establert una bona relació amb ell. I aquest policia ara era cap de la policia a la delegació del govern. El vaig anar a veure al despatx, un despatx fantàstic ple de papers, ordinadors. I bueno, vam estar xerrant. I va dir: solo te puedo dar cifras, datos y historias ya no. Porque como tú dices, los policias, como vosotros, ya tampoco gastamos suelas de zapatos. Els policies tampoc. Abans el policia caminava pel carrer i

estava hores als bars. Perquè els bars són una font de confiança, en el sentit d'arribar a un bar i es troba un confident allà que li diu: "La otra noche estuvo por aquí el manco que invitó a putas a todos los amigos del bar, se gastó 10.000€." I el policia diu: el manco, un delinqüent habitual es gasta 10.000€ en putes. Ha fotut algo. Va a veure al manco i li diu: "Oye, de dónde sacaste el dinero la otra noche?". "No, que mi madre, una tia que se ha muerto..." A ver, qué tia se te ha muerto? No, ya no me acuerdo. I hi ha un atracament. I això és gastar suelas de zapatos. Però tot això que es diu del Periodismo de Investigación, això no existeix.

Bueno, a Estats Units potser n'hi ha més?

Una mica més poder, però aquí no. I a Estats Units suposo que és a partir del fet que investigues. El periodisme d'investigació és que em venies tu, amb una llibreta com aquesta i em deies: mira, són documents de tal cas. I jo et dic: hostia està molt bé. I llavors a partit dels documents que tu em passes, jo investigo i vaig tirant del fil però la base me la dones tu. Aquesta pel·lícula *Spotlight*, jo no puc saber la corrupció dels menors a la ciutat de Boston si algú no ha explica. I a partir d'aquí, els periodistes tiren endavant. La policia igual, quan diuen un brillante servicio. No, un brillante servicio, no. Hi ha un chivato que els hi ha dit passa això i allò. I els periodistes iguals. A partir del confident que et passa una informació que te la pot passar demanant diners: jo no he pagat mai. Te la pot passar perquè és honest i diu: és un escàndol, s'ha de descobrir. I te la pot passar per venjança: tu has trencat amb el nòvio o estàs casat, deixo la dona i la dona en quant m'enganxa diu: estos platos sucios que tenia...mi marido es un sinvergüenza. Els tres casos són vàlids: el primer és el més deshonest. Els altres dos són bons, inclús el de la venjança si els fets són veritat. Si és veritat que és un xoriço, és igual que sigui per venjança o no.

Com podria canviar aquesta situació? Creu que hi ha alguna possibilitat que en el futur torni a gastar-se sola de sabates?

Jo crec que ara és un moment confós, ara és un moment que no...Els diaris, la televisió no la conec, la ràdio tampoc, col·laboro però si em preguntes la tècnica no la sé. Premsa escrita, que és la que conec està en un moment totalment KO. Ara agafes El País digital, i t'has de gastar vuitanta per llegir el mateix que pots llegir aquí. No li donen un... nou, és lo mateix, més llarg però l'essència és la mateixa. Qui diu això diu tots els altres digitals...

Creu que la premsa escrita desapareixerà o serà residual?

Crec que sobreviuran els bons diaris de comarques. L'altre dia per una entrevista del llibre vaig estar a Vic, al 9 Nou, tenen unes instal·lacions fantàstiques. Fan premsa escrita, ràdio i televisió, unes instal·lacions, 75 persones. I aquest diari em van dir que tenen molt subscriptors, que se'n vagi fora, nevi, plogui...el diari el tenen a casa seva. Aquest diari, i com aquest uns altres llocs. Aquests diaris comarcals, locals, ben fets crec que sobreviuran perquè és un mercat al què els altres diaris no arribaran mai. I com donen la informació ben feta, fan reportatges, el diari està bé. Els diaris nacionals sobreviuran dos o tres. Si són molt rigorosos, molt bons. Amb poca tirada, 200.000, menys periodistes, amb un tipus de lector culte, que exigeix qualitat, amb capacitat de consum. Per tant, tindran anuncis cars. Seran molt pocs. El que no sobreviuran seran diaris, que facin com fa *La Vanguardia*, aquestes pàgines centrals, frívoles. Això està passat, regalen l'Hola els dissabtes. El País té tendència a crear uns suplementos ficticis per agafar publicitat però que són frívols. I aquests diaris no és regeneren. El problema és general. L'altra dia vaig llegir que *The Guardian*, que és un gran diari, havia despedit 250 treballadors i la força del Guardian és que darrera hi ha una fundació que posa calers però es veu que la fundació com estan perdent cada any més, la fundació li diu: escolta, s'ha de parar la sangria aquesta perquè s'anirà al fons. Llavors que un diari com el Guardian...Després hi ha altres models. També el *The Economist* com setmanari, que va molt bé.

Potser revistes en lloc de diaris?

O diaris amb periodicitat setmanal, que poden sortir també un diumenge. No ho sé... Els diaris nacionals ho tenen cru. El setmanari es dona una cosa molt curiosa a Espanya. Perquè a Espanya no hi ha un gran setmanari de qualitat. És l'únic país. I et diuen: home, és que hi ha els suplementos de diumenge. Ni Itàlia, ni Anglaterra, ni Alemanya... Hi ha molts semanaris. A qui no n'hi ha ni un. Hi havia molt bons setmanaris. I per què? perquè la gent no llegeix, els estudiants no llegeixen. Una vegada vaig anar a una conferència a l'Autònoma i a l'acabar el kiosker li vaig preguntar si venien molts diaris i em va dir que només venia chuches. "Los estudiantes sólo me compran chuches. En el Tinta Libre, d'aquest mes hi ha un article meu i parlo del kiosker de Bellatera i dic: los kioskeros, esa profesión... Els hi enviaré un missatge dient ha cerrado.

Quan vaig parlar amb el Jaume Marsé em va dir que vostè era el periodista de referència de l'època. Avui en dia, per exemple, tothom coneix a Jordi Évoli i en canvi, els periodistes de diaris són gairebé anònims.

Clar, ya... El Jordi Évole, a part d'això és un gran periodista. L'audiovisual no existia tant, no hi havia televisions privades i la premsa escrita era i sobretot perquè el Jordi Évole fa el que hauria de fer la premsa escrita: fa reportatges.

A més, en profunditat. Que normalment a la tele és més superficial i ell intenta donar-li...

I està molt bé, estèticament ha millorat molt. Mira doncs, si no tens feina, el 17 per la tarda presento el llibre en El Centre d'Economia. Et pot interessar, perquè el presenten el Javier Videlfolch, com premsa escrita, el Jordi Évole, com televisió, i el Joaquim Maria Puyal com ràdio.

Si hagués de dissenyar el pla d'Estudis de Periodisme, què hi posaria?

Jo suprimiria les escoles de Periodisme.

De fet va deixar la carrera a segon, oi?

Ho vaig deixar perquè hi havia una assignatura que era a segon, que era Normas para ser director de periódico. Era una cosa...Esports, ¿salto del récord mundial de salto de longitud? Unes assignatures absurdes. Jo crec que per fer periodisme s'hauria de demanar una carrera universitària i jo no la tinc, i un curs de sis mesos.

Quina carrera universitària hi aniria bé?

Ah, no...qualsevol, la que t'agradés. No sé...pot ser una carrera per Ciències per dedicar-te al periodisme científic, pot ser una carrera econòmica, filosofia i lletres...Una carrera universitària. Pot ser pedagogia o educació. Després vas al diari i si tu vas al diari. Normalment també aquestes són les dèries dels diaris. Vas al diari i et diuen: a tu què és el que t'agrada més? Hòstia, mira, lo que m'encanta és llegir. I et foten a una secció que no tindràs que llegir mai un llibre. Sempre ho foten tot al revés. I després això, una bona tutoria de sis mesos intensa, pràctiques fortes.

Teníem un profe que deia que el periodisme no s'ensenyava, que s'aprenia.

És tenir, això que diu l'Enric González al meu llibre: maestros de taller. Entres a un diari i comences, com vam començar tot, sense saber res. Però si tens un bon cap que t'orienta, que et fa corregir, que et fa tornar a escriure lo que has escrit, que comprova... Això és el que es feia abans, ara ja no es fa gaire. I si tu llavors poses part de la teva vocació, passió, tires endavant. Però estudiar quatre anys... El meu nét americà estudia periodisme i té una amiga a Tarragona que estudia a la Pompeu, que està desesperada.

Què creu que passarà amb les corresponsalies?

Les corresponsalies són fonamentals, lo que passa que les porten malament perquè estan liquidant-les totes a Espanya. La Vanguardia les manté i El País. La ràdio les ha liquidat totes. El corresponsal ara depèn del tio que està a Madrid per exemple o aquí a Barcelona, que està davant del teletipus, o a internet. I mira i veu que on està el corresponsal hi ha passat algo que li interessa a ell. I el truca i li diu: "Oye, enviame una crónica". I alomillor aquesta crónica... Jo ho sé perquè he estat a Londres cinc anys i em trucava un nano de la SER i em deia: "Oye, envia-me una cosa sobre esto. Sí sí, porque sale en el diario tal. " Digo: escucha, en Londres salen 9, 10 diaris...com comprendràs els 10 diaris no els puc llegir. Llegeixo els tres fonamentals i veig la BBC i després busco cosas y eso no sale en los periódicos importantes. "Ah, pero eso a mi me parece muy importante." Fins que un dia em vaig cansar i vaig trucar el cap d'Internacional i li vaig dir: escolta, tots els matins enviaré un parte del que considero important. Sobre aquest parte em demaneu coses però no em demaneu coses que no estiguin al parte perquè... si no, no acabarem mai. I això els hi passa ara als corresponsals, que el tio que està a la central vol manar el que està a Hong Kong.

Sense saber que hi passa allà.

Clar, alomillor el tio de Hong Kong això no ho valora perquè allà no es valora. Però si hi ha un tio d'allà ho ha valorat i ho penja per aquí, com que la red és això. Ara els corresponsals són fonamentals, perquè et donen la vida del país. A petita escala, les històries del país. I lo altre, l'agència... Hi ha bones agències però és una agència. Jo a Londres anava als llocs. I aquí la gent tampoc va. I els corresponsals han d'anar-hi. Treballar com a corresponsal no és fàcil, és dur. Perquè has de tocar moltíssimes tecles.

I saber de molts temes.

Clar, saber de molts temes. I si vols treballar-los una mica. Va haver-hi atemptats de l'Illa i jo ho seguia per la BBC i em truca un dels nois de la ràdio. “Pero estás en casa y no vas a verlo?” pero cómo quieres que vaya a verlo, si el perímetro del atentado está cerrado a calles de allí, no me enteraré de nada. ¿Qué veré? Aquí, me dan una información al momento, que llavors no hi havia mòbils. Però aquesta idea, no? Tienes que ir a verlo...que pesadez. Has d'anar fins on puguis veure-ho. Però si hi ha un assassinat o una bomba. Com per anar...

Transcripció entrevista a Miquel Julià:

Recordes el moment en què vas trobar el Jaume?

Sí, el Jaume va ser un cas una miqueta atípic perquè estava a la Rambla del Raval. Normalment, a les persones que atenem. No atenem a qualsevol persona sinó que atenem a aquelles persones que estan en una situació més cronificada. Per això, hi ha una valoració. Normalment, és aquella persona que està més cronificada. Normalment ha passat per tots els recursos i ja no vol saber res ni de recursos ni d'albergs, ni d'allotjament. Ja està molt passada de voltes. El Jaume feia,..el vam trobar i al cap d'una setmana. Estava al Raval, a un banc. Ja el veies, no? que estava al carrer. Amb una manta, amb la crossa. I de seguida va ser anar cap allà i dir-li: escolta, estem aquí mateix. Estava a seixanta metres, no? En un parell de dies o tres dies ell va accedir a venir cap aquí i ràpidament se li va oferir allotjament.

Però ell no era el cas de persona cronificada, no?Perquè portava un any.

No, clar quan jo et parlo de persona cronificada, vull dir que porti mínim tres o cinc anys al carrer. No, ell portava, ara no et sabia dir però menys temps, menys temps. O potser havia fet puntes, no? A vegades quan s'està al carrer, o quan es comença a estar al carrer. Al començament, quan s'està al carrer? Quan no es tenen diners. Això es molt freqüent, cobren la pensió el dia 25, una pensió cobra uns 600 euros. Com no arriben, si estan deu dies o dues setmanes i després doncs ja al carrer es va alternant. Sí que arriba un moment que aquesta alternança es trenca i cada vegada és més freqüent passar més dies al carrer fins que ja...

És el que em dir el Jaume, que ell si tenia diners per pagar la pensió no tenia diners per pagar la pensió no tenia diners per menjar i llavors era un bucle i al final...

Sí, arriba un moment que passa de tot i arriba un moment que la persona ni cobra, perquè ja ha perdut, ja no sap que ha de fer per cobrar, ja no té interès per res. Això és un procés.

I t'has trobar amb el Jaume, has seguit en contacte des que el vas trobar fins l'actualitat?

Sí, sí sí. Perquè això, no et sabia dir ara l'any. Però jo diria el 2004 o 2005, això t'ho podem dir exactament, eh? Però sí sí, perquè des que ell va venir aquí, vam parlar ell. Potser al cap de dos dies se li va oferir entrar a la pensió i fins ara. Està a una pensió que fins el moment era el procés que era habitual, no? És el procés habitual. Una pensió, segurament aquell moment pues li falicitavem uns bars per anar a dinar a un restaurant. Venia aquí per les tardes, va començar així. I ha sigut una persona que ràpidament és va vincular i a més amb molta vinculació. I després al taller ocupacional, n'has sentit a parlar potser. Ell allà és on va agafar més vincle perquè hi anava cada dia, inclús als matins. Allotjament deuria passar d'una pensió i després ja proposta probablement a un pis compartit. M'imagino que a la llar Pere Barnés deuria estar una temporada també, pisos compartits i finalment, quan ja la seva atenció desbordava la capacitat d'atendre'l des de la llar Pere Barnés se'l va proposar amb una residència de tercera edat, que això coincideix més o menys amb el temps que se li va fer el reportatge. Quan va sortir el reportatge d'*El Convidat*.

I el tema de la incorporació al món laboral es va intentar o com ja era gran...?

Clar, a nosaltres quan ens parlen de integració o a vegades resulta que integrar-se resulta vol dir recuperar. Mira, et faig un dibuix, eh? Nosaltres quan vam néixer, vam néixer amb una circumstància que nosaltres oferíem venir a les persones a un centre obert que era un pis molt petit i ens trobàvem que no volien venir. Això provocava una frustració, no? Anàvem al carrer a buscar a la gent perquè dèiem vine't a dutxar. I ells deien: "Ya he ido, no me interesa. " I llavors, això provoca una frustració. I un dels fundadors ens diu: mira, qualsevol persona funcionem com una aranya, que està vivint en una teranyina, que els fils de la teranyina un és la llar, l'altre és l'oci, l'altre la salut, els diners, feina, la família. I aleshores ens diu: què passa quan es trenca un d'aquests fils? Bueno, es trenca el de la llar o el de la família, com una separació matrimonial. Però bueno, la persona se'n pot buscar un altre pis de lloguer. Tot lo que vulguis que ens ompli a cadascun de nosaltres. Què passa quan es trenquen tots aquests fils? Que finalment la teranyina cau al terra i és molt difícil de recomposar. Això no passa d'un dia per un altre, sinó que passa. Nosaltres fem aquest dibuix. Trobem aquí la persona, en

aquest cas el Jaume. El Jaume va ser com molt curt però normalment amb la persona estem aquí amb una relació de carrer una setmana.

I quan temps acostuma a trigar una persona a venir aquí des que la trobeu?

Hi ha persones que han estat tres cinc anys. Però no insistim perquè tu quan insisteixes. Clar, quan a aquesta persona li dius: escolta, perquè no puges? T'oferim allotjament, menjar, acompanyament sanitari. I la persona ens explica: jo estava aquí. I el Jaume, recordo que m'ho deia: no, no dona i fills, tenia l'apartamentet a Sant Feliu de Guíxols, treballava al diari. Estava aquí a dalt. I com és que estàs aquí a baix? I no t'ho sap explicar. I per què no t'ho sap explicar? perquè això passant de separació matrimonial i cau un esglaó. Jo també estic separat. Pèrdua de l'habitatge, de la llar. Però aleshores troba un altre allotjament però aleshores troba un altre allotjament, un altre pis més petit, puja un esglaó. Després, una batacada amb la feina i pèrdua de l'habitatge. De la parella que tenia amb els fills, troba una altra parella. Però després torna a perdre la parella i baixa un esglaó. Troba una altra feina però en pitjors condicions. O sigui, que es va començant a fer un procés de pujar i baixar, pujar i baixar. Cada una d'aquestes caigudes és un fracàs a la seva vida de manera que la persona al final està aquí. Llavors quan la persona, no el cas del Jaume perquè va venir aquí de seguida el Jaume. Però quan aquella persona que està en situació molt cronificada, que l'únic que veiem és que, l'únic que li oferim és la dignitat de ser-hi present. Clar, quan li dèiem: "escolta'm, per què no puges esglaons?" Ara ja entenem que no vol pujar... Per què diries tu que no vol pujar esglaons?

No és que no vulgui, és que no pot perquè si ja ha tallat amb tots els vincles que tenia i com la teranyina s'ha trencat...

Sí, però nosaltres li estem oferint de pujar un esglaó, no tots. No és el cas del Jaume, però altres persones: per què no vénen?

Potser perquè no volen que els controlin?

Perquè fixa't el moviment aquest que he fet, pujar un esglaó vol dir que tornarà a caure. I la persona diu: no, és que prefereixo quedar-me aquí, perquè si pujo... Abans ja els ha pujat els esglaons. Baixant, pujant, baixant, pujant. Fracassos, i recuperacions, però cada vegada pitjor i al final la persona diu: mira, prefereixo quedar-me aquí per por a tornar caure.

I amb temes d'alcoholisme, que a vegades no volen que els controlin?

Clar, el que passa que amb això jo dic una cosa. La persona que està aquí perd la dignitat i aleshores. Però arriben a agafar un rol: jo sóc. I t'ho diuen: "yo soy un pajarito, un bala pérdida, no quiero que me controlen nada". No sóc ningú, ja ho veuen que abans estaven aquí, que abans tenien diners i ara estan aquí. Sóc, però sóc ningú. No vull que em controlin ningú. Si m'insistiu molt marxeu. En canvi, socialment a la persona se li diu: has de ser algú. Has de deixar l'alcohol, has de menjar un plat calent, has de tenir un llit, has d'anar al metge. Has de, has de, has de...Y esto es puro Hamlet. El ser, que és ningú. I en canvi, se't diu que has de fer alguna cosa. Clar, aquí hi ha una semblança amb nosaltres. Nosaltres som. Jo sóc no se què, educador. El que he sigut en la meua vida. Aquesta persona és ningú. Clar, llavors tu dius, preguntes inserció laboral. Quan nosaltres acceptem tota aquesta situació de la persona i aquella situació inicial de dir no podem fer res per la persona, no puc fer res per la persona. I de vegades és la impotència de dir: jo és que la vull ajudar però és que no es deixa. Quan jo això ho visc amb tranquil·litat, i dic no és la meua funció ajudar la persona. La meua funció és estar aquí, fer costat, acompanyar. Aquesta és la meua funció. Oferir-li eines, oferir-li la possibilitat. Però jo dic que sempre és com una canya de riu, que tira i recull. Dir-li escolta: ara no, sé que no vols. Però quan tu vulguis et podem oferir allotjament, que tu ho sàpigues.

Guanyar-vos la seva confiança, no?

Exacta, i a partir d'aquesta confiança, d'aquesta relació. A vegades pot ser que la persona digui: ja no puc més. Aleshores, nosaltres sí que podem ajudar i pot recuperar alguna d'aquestes coses. Si és un pis compartit no és ben bé: "això és casa meua i faig el que vull." La salut, però clar hi ha fils d'aquests de la teranyina...Els amics. Quins amics? Companys de fracassos?

I els vincles familiars? El Jaume em va dir que ell té les portes obertes a la seva família però que ningú ha intentat posar-se en contacte amb ell. Normalment passa això?

Clar, perquè està tot tan trencat... Perquè aquesta caiguda quan diries que ha començat?

Anys abans

Anys. Ell això ha costat molt de construir, de trencar això ha costat molt. I de sobte li estem dient: escolta, tu tens una paga, tu estàs aquí. No, no, no. Això està la família. Està tan trencat...” A més, què guanyo jo recuperant la família si tot lo altre està trencat?” Això per exemple molt típic amb immigrants. Amb gent d’origen immigrant que han passat aquí molts anys. “Ara retornar, amb què? Amb tot això trencat? Ni diners, ni feina, ni salut? Del projecte que havia de venir a guanyar diners i torno allà encara pitjor. Doncs la família ja queda a un cantó. Jo plantejar-me una millora de salut? Per què una millora amb la salut? Quan no tinc diners, quan no tinc feina, quan tinc la família trencada, quan tot lo altre està trencat? Amics? A mi de què em serveix tenir amics quan tot lo altre està trencat?” I hi ha fills d’aquests...relacions de parella, com el Jaume. On està, qui li busca? Perquè nosaltres podem buscar un sostre, no una llar, jo diria un sostre. Acompanyar-lo al metge, fer seguiment sanitari, ocupació amb el pla ocupacional i tramitar una paga: 400 euros al mes, que no li donen per viure amb dignitat. Però relacions de parella, nosaltres no li buscarem una novia, no? I això, jo trobo que és, són persones que són castrades sexualment. Alguns sí, eh. Però no tindràs mai una relació de parella com la que has tingut abans. Llavors, el tema d’inserció laboral amb 55, 60 anys. Un tio, que l’enganxem aquí, que no estava molts anys al carrer. Quants anys feia que no treballava? Quants feia que no tenia contacte amb la família? Quant temps feia que no manegava diners? Tot el tema de la salut, de l’alcoholisme. Com poder recuperar la feina en aquesta situació? Doncs la feina és una cosa que queda sempre relegat al segon terme. Hi ha gent que sí però com treballem amb aquelles persones cronificades el tema de la feina és un dels temes que queda molt apartat. Ho treballem, eh. Però amb aquelles persones que tenen possibilitats. Recuperar una vida normalitzada. Què vol dir una vida normalitzada? Pues per nosaltres totes les vides són normalitzades i si la persona no està disposada a fer cap pas, nosaltres continuem estant allà perquè la nostra funció no és que la persona millori, sinó acompanyar en el procés de la persona. Ser eina per si una persona es decideix.

I com és que en el cas del Jaume veu fer l’excepció tot i que portava poc temps al carrer i el veu agafar en lloc de fer que anés a altres institucions?

Jo diria que per la proximitat, jo recordo això estava a 50 metres. Era una persona que descobreixes i dius: ja portava temps al carrer, alternant amb la pensió. Família

trencada, alcoholisme, la feina. Una persona al carrer, aquí a prop. L'edat, no és una persona de 30 anys. Segurament tindria 55 i dius: és el moment. Però la proximitat sobretot. Si una persona està al costat... Per això, que tampoc és un quadre de dir: han de ser d'edat determinada, han de tenir aquestes condicions, és molt de més i de menys. Però en el cas del Jaume, *alomillor* si hagués estat a les afores de Barcelona...Ell tampoc no hagués accedit a venir de seguida. Perquè la gent s'arrela allà on és. Jo conec gent a Horta, que estan al carrer, però estan arrelats al carrer i són d'horta i quan els hi dius de venir aquí: "no és el meu barri". Necessiten, com qualsevol de nosaltres, una ubicació.

Transcripció entrevista a Jordi Évole:

Estic fent el Treball de Fi de Grau sobre un periodista que va acabar vivint al carrer. Voldria saber què penses de la representació que es fa als mitjans de temes d'exclusió social, pobresa...

Fugim de la pobresa, no la volem ensenyar i crec que ens fem un flac favor com a periodistes i com a ciutadans perquè aquesta és una realitat molt incomoda, sobretot quan veiem a gent que ha tingut una vida com la nostra i que per una casualitat, per una mala sort, per un encadenar situacions delicades doncs han acabat al carrer i hòstia, ens costa molt, ens costa molt posar el focus on l'hauria de tenir sempre posat, que és en els més febles, amb els que pitjor ho passen.

Creus que el periodisme social està perdent terreny?

Crec que el periodisme social està millor ara que fa uns anys. Jo crec que la reacció social que hi ha hagut en molts aspectes, la recuperació de l'esperit crític i el fet de tornar-nos a enrecordar d'aquells que més ho necessiten. Que jo crec que és una cosa que si no ha passat massivament sí que ha passat en alguns sectors de la societat i l'esperit solidari jo crec que s'ha multiplicat en els últims anys i això crec que ha possibilitat que temes socials tinguin més presència als mitjans que no pas fa uns anys. Ara, el camí encara per recórrer és molt llarg.

En quina mesura creus que es denuncien les injustícies als mitjans, tenint en compte la dependència del poder econòmic i polític?

Jo crec que les injustícies s'han de denunciar sempre inclús enfrontant a la teva empresa periodística. Això ho podem fer els que diguéssim ja tenim uns privilegis adquirits per la nostra trajectòria. No li podem exigir als periodistes que comencen però algun dia algun d'aquests periodistes també serà un referent i seran uns privilegiats. Llavors, per arribar abans s'han de guanyar moltes batalles i les batalles s'han de guanyar des de la base, per petites que siguin.